

sydasiien

5 kr

bulletinen

3
1980
sept

sydasiien

BOX 1142, 221 05 LUND

Sida
ser om
sitt hus

Sida-chefen
talar ut...

afghanistanlitteraturen
i fokus

Adress till Sydasiabulletinen:

Onsjögatan 8,
222 41 Lund. 046/11 36 78 eller 15 32 05.

Sydasiabulletinen ges ut fyra gånger per år. Redaktionen växlar mellan Stockholm, Malmö-Lund och Göteborg. Detta nummer ansvarar Göteborgs-gruppen för, och nästa nummer kommer att göras i Malmö-Lund. Artiklar, debattinlägg mm är välkomna. Adress enligt ovan.

Prenumeration för fyra nummer (ett år) kostar 20 kr. Stödprenumeratör kostar 50 kr och institutioner får betala 30 kr för sina prenumerationer (för att täcka administrativa kostnader). Vill man ha sig tillsänt ett enskilda nummer så kostar det 6 kr.

Postgiro 79 54 96 - 9 Sydasiabulletinen.

Redaktion för detta nummer: Thomas Bibin (ansv utg), Lars Eklund, Stig Hansén och Stina Wassberg.

Kontaktpersoner för Sydasiakommittéerna:

STOCKHOLM:

Eva Asplund, Hornsgatan 83 ög,
117 21 Stockholm - tel 08/68 59 42

GÖTEBORG:

Thomas Bibin, Erik Dahlbergsgatan 27 A,
411 31 Göteborg - tel 031/16 15 12.

MALMÖ/LUND:

Carl-Johan Charpentier, Onsjögatan 8,
222 41 Lund - tel 046/11 36 78

GÖTLAND:

Maj Wennerdahl, Lillhagsgatan 4,
620 12 Hemse - tel 0498/803 68.

UPPSALA:

Anders Forsberg, Fänkålgatan 3,
754 47 Uppsala - tel 018/25 47 27

DANMARK:

Stig Toft Madsen, Burmeistersgade 27,
1429 Köpenhamn K - tel 01/54 56 11

Ur innehållet:

Bistånd

- Landöversyn 80 och Sydasiens
— Sida-ledningen intervjuas 3
- Biståndsporr i Kvällsposten
— Bo Gunnarsson 8
- Familjeplaneringen Sida:s Watergate. Svar till
Peter Hegardt. 40
- Bo Gunnarsson

Indien

- Fiske i Kerala
— Nalini Nayak 10
- Lankesiska plantagearbetares öde i Indien
— Yvonne Fries 14
- Fotoreportage: Textilhantverk
— Kerstin Nilsson & Håkan Persson 25

Pakistan i fokus:

- Så skapades landet vid Indus
— Carl-Johan Charpentier 18
- Generalens muslimska diktatur
— Carl-Johan Charpentier 20
- Allt fler i motståndet mot Zia
— Lahori 23

Sri Lanka

- Svår nöt för läkemedelsbolagen
— Olle Hansson 12

Bangladesh

- Laglösthet inom jord- och skogsbruk
— Erni & Ola Friholt 30

Afghanistan

- Vändpunkt för Sovjet!
— K. 32
- Vad är Afghanistankommittén?
— Sisela Björnsson 35

Recensioner

- Föga imponerande om Afghanistan
— Bo Utas och Katarina Larsson 34
- Piller mot fattigdom, nu på svenska
— Rune Romhed 37
- »Reselitteratur» för unga och vuxna
— Karin Fridell, Yvonne Dahlin och Peter Lärne 38

Noterat om

- konferens i Helsingfors, indisk kvinnotidskrift
och viktig arbetsgrupp 39
- Stig Toft Madsen
- Sanjay Gandhi, Archana Guha och Diego Garcia
— T.B. 38

Sydasiakommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasiens och stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.

Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens och i Sverige.

I detta nummer

återkommer vi till Sida och biståndet till Sydasiens. Skälet är den landöversyn som man genomfört inom Sida, och som tyvärr inte tycks bli annat än ett minnesrikt internt papper. Om detta handlar mycket av intervju med Sida-ledningen som inleds härintill.

Bo Gunnarsson återkommer också till frågan om familjeplaneringen i Indien (där Sida äntligen fattat det förnuftiga beslutet att dra sig ur IPP II) och han tar dessutom Kvällsposten till hjälp för att skilja ut destruktiv från konstruktiv kritik av biståndet.

En del kanske frågar sig varför vi ägnar Sida sån uppmärksamhet. Skälen till det är flera. En mycket stor del av det svenska biståndet går just till Sydasiens där vi har fyra av våra sk programländer. Vidare ställs de sociala och maktpolitiska aspekterna på biståndet på sin spets i dessa länder, och vi menar att biståndets effektivitet här fungerar långt sämre än på många andra tänkbara och verkliga håll. Slutligen är det inte så många andra, utöver Sida:s egna publikationer, som utsätter biståndet för en kontinuerlig och ingående granskning.

Krisen i Afghanistan har satt vår tidsskrift på prov. I detta nummer gör vi en kritisk genomgång av Afghanistanlitteraturen på svenska, och vi presenterar också ett laddat brev från en afghan i exil. Och i nästa nummer planerar vi att presentera ett bredare material (inklusive debattinlägg) som bl a tar upp frågan om hur man ska bedöma 1978 års »revolution» och Sovjets roll före invasionen.

Pakistan befinner sig i konstant kris under militärdiktatorn Zia-ul-Haq. Men kriget i Afghanistan tycks ge regimen konstgjord andning inte minst i form av pengar och internationell uppskattning för huserandet av flyktingar. Diktatorn framstår plötsligt som den fria världens sista utpost mot mörkret. Fenomenet studerar vi närmare i den åttasidiga specialektion som finns i mitten av det här numret.

Sida-chefen misstror högre makterna:

Inget biståndsland kommer att avvecklas

Biståndet till Sydasien uppfyller inte de biståndspolitiska målen! Så kan man i stort sett sammanfatta »Landöversyn 80» som Sida på uppdrag av regeringen presenterade i våras. Landöversyn 80 är en totalgenomgång av de sk programländerna för svenskt bistånd, och i den föreslår Sida-chefen Anders Forsse att biståndet till Pakistan, Bangladesh, Sri Lanka, Kenya och Swasiland ska avvecklas.

Men trots att man internt inom Sida nu äntligen tagit konsekvenserna av vad som sagts inom verket under senare år så ser det ut som om Sida:s styrelse och statsmakterna inte kommer att ta chansen att korrigera de allvarliga bristerna i det svenska biståndet. Politiska motsättningar i styrelsen och den borgerliga regeringens utrikespolitiska hänsyn kommer att förpassa Landöversyn 80 till arkiven.

Dessa sorgliga utsikter och mycket annat kommer fram i den intervju som Thomas Bibin gjorde nyligen med Anders Forsse som inte bara är verkschef utan också ordförande i Sida:s styrelse. I intervjun deltog också avdelningsdirektör Gösta Edgren som är speciellt insatt i biståndet till våra programländer.

— Hurpass viktig och bra är egentligen Landöversyn 80?

FORSSE: Betydelsen ligger främst i att vi har tvingats att se på varje land från ett mer långsiktigt perspektiv än vi brukar göra. Jag tycker också att det rapportmaterial vi fått från biståndskontoren i programländerna är den mest intressanta och tankeväckande delen. Det ligger ju till grund för Landöversynen som på så sätt blir ett viktigt dokument.

— Sympatiserar ni också med de många kritiska synpunkter som kommit fram?

EDGREN: Sida:s styrelse är besvärad av det här. Journalister har också skrivit en massa negativt som har gjort att styrelsen blivit mindre villig att välkomna kritik. Det tycker jag är synd för kritiken pekar på förbättringar som kan göras.

FORSSE: Det är också sant att många här på Sida varit mycket kritiska till vissa former av det bistånd

vi bedrivit, och vi är alla bekymrade i hur hög grad vi lyckas eller misslyckas med att nå de biståndspolitiska målen.

EDGREN: Men svaren är inte så givna som man kan tro. För det första är ju dessa målsättningar angivna på ett utomordentligt idealistiskt sätt...

— Men de är ju fastlagda av riksdagen...

EDGREN: Ja, men om riksdagen ►

fastslår att du skall inga andra gudar hava jämte mig så kommer det alltid att finnas folk som har det. Verkligheten ser inte alltid ut som man vill. Världssamhället eller vad vi ska kalla det har ju brutit ihop på ett sätt som gör att förutsättningarna att nå dessa ambitiösa mål är ovanligt dåliga. Vidare har man väl i all välmening tagit till i överkant när man formulerat målen, och tanken är väl att kommer vi bara nånstans på väg är det bra.

— Men mycket i Landöversynen går ju ut på att inte ens strävandena eller tendenserna varit åt det rätta hållet?

FORSSE: Det är riktigt och därför bedömer jag detta som en väldigt nyttig övning för hela Sida. Vi måste påminna oss om vad som gäller och rycka upp oss.

Översynen har vänsterslagsida!

— Du har ju föreslagit att man ska lägga ner biståndet till fem kapitalistiska länder. Det är väl inte för att du är kommunist?

FORSSE: Nej, det kan jag nog understryka. Men en av utgångspunkterna har varit statsmakternas önskemål att undersöka en möjlig minskning av antalet mottagarländer. Då har jag funnit att dessa fem länder av olika skäl varit enklast att ta sig ur.

EDGREN: Dessutom är flera av socialistländerna ganska nya i Sidasamarbetet. Det är för tidigt att dra sig ur där, även om vi misstänker att problemen kommer att bli stora.

Sen skulle jag vilja säga att det finns dom i styrelsen som anser att vår analys är snedvriden, inte bara vad det gäller Forsses slutsatser utan också i själva översynsarbetet. Och det ligger nog något i det för sympatierna bland dem som jobbar med de här frågorna hos oss ligger på socialistländernas sida. I Mocambique är de redan frälsta och vi har fått tygla de som skriver om det landet, för de anser att allt Mocambique vill ska vara vår lag.

Samtidigt blir de vi skickar ut till Bangladesh snart frustrerade och skickar sorgliga berättelser om hur illa det går med allt. På så sätt har vi fått en snedvridenhet i rapporte-

ringen. Därför har styrelsen nu skjutit upp sitt beslut och bett oss komplettera redovisningen så att vi får med båda sidorna av saken.

— Så Sida:s tjänstemän är vänsterextremister och nu ska allt läggas tillrätta?

EDGREN: Nej, inte extremister. Men det är bokstavligen talat nödvändigt att binda sig vid masten för att inte lockas till ensidighet.

Inget land kommer att avvecklas

FORSSE: Ändå är det så att vi ända sen slutet av 60-talet inte lyckats dra

Anders Forsse: Importstödet hjälper oss att bli av med pengar som riksdagen kör i halsen på oss...

oss ur ett enda land, Pinochets Chile undantaget. Och nu har vi fått en Landöversyn som ifrågasätter andra länder än såna som utsatts för Pinochet-kupper.

Värdet av det här blir en vaksamhet mot nya programländer, men jag tror inte att vi kommer att lyckas göra oss av med något enda av de gamla programländerna. Just vårt samlade grepp gör att det av politiska skäl inte går att rubba nu läget. Det finns alltid länder och bi-tar som det ena eller det andra partiet ömmar för.

— Har dina avvecklingsförslag ytterligare politiserat styrelsen?

FORSSE: Det är möjligt. Jag har ju i alla fall av Svenska Dagbladet anklagats för att vara kommunistympatisör.

EDGREN: Vad som är ännu värre är ju att socialdemokraterna är mycket nöjda med dig...

— Så borgfreden inom biståndspolitiken håller nu definitivt på att upplösas?

FORSSE: Ja. Det stod klart redan 1975, året före regimskiftet, att det skett en polarisering i styrelsen.

— Och nu kommer styrelsen alltså att mangla sönder den här landöversynen?

EDGREN: Den kommer inte att acceptera särskilt mycket i den här omgången, men vi kommer igen och kommer att använda den här metodiken i vårt interna arbete.

FORSSE: Vi har ju en riksdag också, och den kommer att bråka som fan. Och får vi en annan riksdagsmajoritet framöver så kan det hända saker.

Pakistan: räddat genom ryssarnas intåg i Afganistan

— Blir man inte allt försiktigare under årens lopp när man vet att det är på det här sättet det går till? Börjar man inte att anpassa sig i god byråkratisk anda och undvika att låta sina visioner synas genom att lägga förslag som man vet att styrelse och statsmakterna kan godta?

FORSSE: Det är ju så en idealisk svensk byråkrat fungerar. Vi ska inte leka politik i det här landet.

Låt oss ta ett extremt exempel som Pakistan. Där säger byråkraten att vi inte kan nå de biståndspolitiska målen med de medel vi har att lägga där och att vi tycker att vi ska dra oss ur Pakistan på ett hövligt sätt, dvs nästa år. Men då säger statsmakterna att vi ska stanna i Pakistan och därmed basta. Jaha, säger jag då, men då vill vi ha mer ändamålsinriktat bistånd och mer resurser att sköta det. Men det får vi inte i dagens läge.

Vi försöker hela tiden ändå nå de biståndspolitiska målen även om det enklaste hade varit att slippa Pakistan.

EDGREN: Ja, statsmakterna har inte dragit de slutsatser vi gjort och

där har man säkert gjort en totalbedömning som sagt att det kostar för mycket utrikespolitiskt att dra sig tillbaka. Personligen är jag övertygad om att Pakistan hade varit avvecklat nu om inte ryssarna gått in i Afghanistan.

— Är efter år ser ni den sorgliga utvecklingen i de här länderna, Pakistan och Bangladesh är ju två ökända exempel, ni ser hur hundratals miljoner rinner iväg utan nån nämnvärd utvecklingseffekt, ni vet att statsmakterna ofta har andra hänsyn för att fortsätta biståndet - blir ni inte cyniska då?

EDGREN: Vi måste akta oss för att bli det. Men det är ändå inte något svårt moraliskt problem därför att vi har rätten att säga vad vi tycker och ge våra förslag. Statsmakternas beslut får vi se som restriktioner på vårt handlande.

— Så om statsmakterna föreslog bistånd till Chile så skulle ni ställa upp?

EDGREN: Det är klart att vi får göra.

FORSSE: Och varje människa kan ju avgå.

EDGREN: Fast regeringen skulle väl få avgå först, så det skulle inte komma så långt som till oss.

— Jag jämför med Pakistan där man fortsätter att ge trots regimen...

EDGREN: Då säger vi att det här importstödet till Pakistan är varken hackat eller malet. Det går att göra bra grejer där, men det kräver en väldig insats av folk, precis som i Bangladesh.

Gösta Edgren: Vänsterfolket på Sida har gett Landöversynen en slagsida. Vi får nog binda oss vid masten för att gå flott.

Sanningen bäst för biståndsviljan

— Om nu Sida fortsätter att ge bistånd till länder som kritiserats hårt för att det inte gått bra, finns det då inte en risk att svenska folkets biståndsvilja avtar?

FORSSE: Jag tycker vi ska tala om för allmänheten hur det förhåller sig med korruptionen i Tanzania. Jag tycker vi ska tala om att Guinea-Bissau inte alls är det sagoland som Birgitta Dahl och andra sagt att det är utan en gammal portugisisk koloni som står kvar på 1400-talet och som vi nu ska försöka göra något åt. På sikt tror jag att man vinner mer stöd för biståndet på det här sättet. Trots att diplomater och andra tycker att vi är otäcka som säger sanningar.

EDGREN: Du ska veta att ur utrikesdepartementets synvinkel är det bäst att ha många biståndsmottagare med ett ganska tunt engagemang hos var och en. Det händer alltid revolutioner och avrättningar och förtryck och rackartyg nästan i dessa länder medan det är tyst om andra som uppför sig som goda smidlar. Då är det lätt att agera smidigt här hemifrån.

Färre länder, få och stora projekt!

— Men visionen då? Hur vill ni sammanfatta er vision av hur biståndet bör bedrivas?

FORSSE: Vi ska ha så många programländer vi orkar med, och idag ligger det antalet kring 13 - 15 stycken. Jag tycker att de länderna ska ha någorlunda framstegsvänliga regimer, och jag tycker inte att Zia-ul-Haq hör till den kategorin.

Jag tycker att vi i dessa länder ska ha ett ganska stort och stabilt bistånd i finansiella termer som gör att vi har ett rimligt inflytande på landets utvecklingspolitik. Jag tycker vi ska rikta in oss på ett fåtal områden och där på ett fåtal stora projekt som vi ska hålla på med på lång sikt. Det är bra om det kommer in svenska människor och svenska varor i dessa projekt. Får vi hålla på så fram till sekelskiftet så tror jag vi gett några av dessa länder ett rejält handtag.

PAKISTAN

Det svenska biståndet under 70-talet har bl a på grund av starka pakistanska önskemål bestått av importstöd. Det har därmed bidragit till den resurstillväxt som ägt rum i landet. Några effekter i avseende på övriga biståndspolitiska mål kan ej påvisas. Inte heller de ändamålsbestämda insatser som gjordes under 60-talet (...) kan anses ha haft nämnvärd positiv effekt på de fattiga grupperna. (...)

Verkschefen förordar en avveckling av biståndet till Pakistan i och med att redan gjorda åtgärderna infrias. (ur Landöversyn 80)

BANGLADESH

Det svenska biståndet har till stor del såsom importstöd inriktats på att kompensera underskottet i betalningsbalansen. Detta stöd kan inte sägas ha haft någon större effekt på utvecklingen. Det kan t o m ha bidragit till att ytterligare öka biståndsberoendet. De svenska projektinsatser som gjorts har varit små och har inte i särskilt hög grad gynnat den fattigare hälften av befolkningen. (...)

Verkschefen förordar att biståndet till Bangladesh avvecklas under 80-talet och gradvis ersätts av kommersiellt samarbete.

(ur Landöversyn 80)

INDIEN

Erfarenheterna av samarbetet är inte entydiga. Större delen av det svenska biståndet har utgjorts av importstöd (...). Importstödet har inte (...) någon påvisbar eller direkt positiv utjämningsseffekt. Delar av det ändamålsbestämda biståndet (...) har däremot haft vissa positiva sådana effekter. (...)

Verkschefen förordar att biståndet till Indien bibehålls på oförändrad real nivå med kraftig omorientering till ändamålsbestämt bistånd. (ur Landöversyn 80)

Ingen utveckling utan affärer

— När du säger att du vill avveckla biståndet till fem länder så föreslår du i flera fall ett kommersiellt samarbete i stället.

Liten glosbok

De fyra biståndspolitiska målen är resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, demokratisk samhällsutveckling samt ekonomiskt och politiskt oberoende.

Biståndet som Sverige ger hamnar huvudsakligen hos de 17 sk programländerna. De har valts ut som huvudmottagare av långsiktigt bistånd och i nästan alla av dessa länder har Sida egna biståndskontor.

Grovt sett fördelas det svenska biståndet på två sätt. Ungefär en tredjedel ges som importstöd, dvs i reda pengar som mottagaren i princip får använda som han vill så länge det sker i utvecklingssyfte och följer vissa grundregler för affärsmässighet. En mindre del av importstödet är bundet till upphandling i Sverige.

Ungefär två tredjedelar av biståndet ges som projektstöd (sk ändamålsinriktat bistånd) där Sida är med och granskar och planerar varje projekt.

Men Sida bedriver ju ingen etablerad form för sånt samarbete, och då undrar jag i vilken form och vad Sida har med det att göra? Det är väl ambassadernas uppgift?

FORSSE: Ja, det är det, men det klarar inte ambassaderna. Vi har däremot hållit på med bistånd i många år och jag tycker att Sida här har en slags biuppgift som inte är klar och uttalad, men som innebär en breddning och utveckling av Sveriges kontakter med dessa länder.

EDGREN: Vi känner ett ansvar här, även om det naturligtvis inte gäller Bangladesh för där faller ju allt samarbete ihop om det inte finns biståndspengar med. Men i Pakistan är det fullt möjligt.

— Biståndsintressen och affärsintressen är väl ändå två skilda saker?

FORSSE: Nej, jag vill inte säga att de är helt skilda. Det är bra för nästan alla länder att vidga sina internationella förbindelser.

EDGREN: Det blir inte mycket utveckling utan affärer inte.

— Går inte Sida utanför sina befogenheter då?

FORSSE: Jo, det kan man säga.

EDGREN: Men gör vi det? Vi är intresserade av den nya världsordningen och handeln. Och kan vi hjälpa till genom att bygga upp handelskontakter som är i deras intresse så är det en tjänst vi gör på samma sätt som när vi finansierar projekt från annat håll än oss själva.

Vi behöver Indien

— Vad är det som skiljer Indien så förtyvlat mycket från Pakistan och Bangladesh att ni vill bevara biståndet dit?

FORSSE: Vi bedömer det som helt uteslutet att vi ska kunna hålla på med bistånd utan att vara engagerade i Indien.

EDGREN: Det finns flera områden i Indien där vi verkligen kan göra nånting. Och av Indien lär vi oss saker, vi lär oss problem som vi kanske hittar i Afrika om 20-30 år.

FORSSE: Indien klarar sig bra utan oss, men jag tror att vi på sikt kan ha nytta av Indien.

Det klassiska u-landsmisslyckandet: dyra maskiner står i årtal utan att repareras. Ett resultat av ett korrupt samhälle i kris eller av snedriden rapportering från biståndskontoret? (Bilden från den verkstad som aldrig kom igång i det svenska skogsprojektet i Chittagong Hill Tracts, Bangladesh).

Sri Lanka: vi vek oss för regeringen

— Till Sri Lanka då och det stora svenska vattenkraftsprojektet i Kotmale som genomförs av Skånska Cement, finansieras med importstöd och som tar det mesta av det svenska biståndet dit under ett försvarligt antal år framöver (se rapporter i Syd-asienbulletinen nr 2/79, 4/79 & 2/80). Här har ju Sida spelat den oskyldiga tempeljungfrun, men visst var det väl så att den dåvarande Sida-chefen och förmodligen också ni visste om regeringens planer och att Sida gav sitt medgivande?

FORSSE: Ja, det är min uppfattning. Vi skulle kunnat sätta oss på tvären, och vi hade då antagligen blivit överkörda. I april 1978 hade vi två handlingsalternativ: antingen att godkänna det som importstöd så länge pengarna används till utvecklingsändamål och inte till dalahästar. Den vägen valde vi på utrikesdepartementets förslag...

— Trots att biståndskontoret i Colombo avrådde...

FORSSE: Den andra möjligheten var att säga att det här var ett maskerat projektstöd och att Sida skulle granska det i vanlig ordning.

I efterklokhetens skimmer anser jag att vi borde valt denna väg, trots att det hade betytt tidsförlost och trots att vi skulle fått ett starkt politiskt tryck på oss där vi antagligen inte tagit hem spelet.

— Så regeringen utövade påtryckningar på er?

FORSSE: Jag påstår inte att det blev en påtryckning eftersom vi accepterade importstödsalternativet.

EDGREN: Sida vågade inte sätta sig på tvären för man visste inte vilka negativa konsekvenser det skulle föra med sig.

— Så nu sitter ni där i snaran med ett projekt som redan hunnit bli dubbelt så dyrt (över 1 miljard skr)?

EDGREN: Det är inte vi som sitter i snaran. Det här är ju importstöd, ett importstöd som blir in-tecknat allt längre och längre...

Jag tror ändå att det här är en bra insats. Visst görs det fel i Sri Lanka, men i tidernas fullbordan kommer pendeln ha svängt tillbaka och stor-

SRI LANKA

(Landets regering) har lanserat mycket omfattande investeringsprogram (... och därmed) ökar samtidigt Sri Lankas biståndsberoende kraftigt under 80-talet och riskerar att skapa obalanser i utvecklingen. (...)

Merparten av det svenska biståndet är importstöd, som av den lankesiska regeringen för närvarande används för ett kraftverksprojekt. (...)

Om det finansiella utrymmet inte tillåter ett projektbistånd (och dit räknas alltså inte kraftverksbygget, red:s anm) av rimlig omfattning, kan det ifrågasättas om det är meningsfullt att fortsätta ett samarbete av nuvarande slag. En övergång till helt kommersiella samarbetsformer bör i så fall övervägas.

Verkschefen förordar det senare alternativet. (ur Landöversyn 80)

marna lagt sig. Bara inte pendeln välter omkull dom.

FORSSE: Det är uppenbart att vi inte kunnat förutse dessa våldsamma kostnadsstegringar och vi hade ingen klar överblick över vad det här ingick i för utvecklingsinsatser. Det borde vi haft.

Skärpta regler för importstödet

EDGREN: Du får försöka förstå att filosofin bakom det svenska importstödet nu håller på att omprövas.

FORSSE: Importstödet är dels till för att ge vettiga biståndsinsatser där flaskhalsen just är tillgången på fri valuta. Dels är det till för att bli av med pengar som riksdagen kör i halsen på oss, pengar som vi inte orkar med. Angola är ett bra exempel.

EDGREN: Och det är inte det sämsta tänkbara när det är brist på vissa importvaror. Men när det börjar hända saker som i Laos där man importerat stora tunga vägmaskiner för miljontals kronor och sen lämnar dom i ett kärr och bara hytten sticker upp ur det där kärret, då kommer det förr eller senare nån dlt och blir upphetsad naturligtvis.

Så blir det snart skriverier om att Sida-pengar sjunker i ett laotiskt kärr. Därför vill vi ha någon organisation där med folk som kan använda grejerna, reparera dom och bygga broar som bär dessa maskiner. Och därför bör importstödsreglerna omprövas så att sådana här händelser inte kan inträffa. »Lex Kotmale» kallar vi det...

FORSSE: För visst måste vi vara mer påpassliga vad det gäller importstödet användning än vi var 1978. Ingen säger emot det i det här huset. ■

Biståndsporr i Kvällsposten:

Spekulation i missnöje

— Bo Gunnarsson

Redaktören Lars Braw har besökt Indien i sällskap med Arne Rubin, fd superhjälpare i FAO. Resultatet av deras veckolånga upptäcktsresa har just nått New Delhi i form av en tio-sidig bilaga benämnd »Pressklipp». Denna innehåller fyra rapporter, mättade med trycksvärta, om Sidas försvunna miljoner till **Kvällspostens** läsare.

Allt har tillägnats »Arg skattebetalare» och något dummare har inte skrivits på länge om Sida och Indien. Här i New Delhi sorteras det in under rubriken biståndsporr. T o m Mogens Glistrup själv skulle fått anstränga sig för att åstadkomma något så elaksinnat, insinuerande och faktafattigt.

Att just prästen Märten Werner ställt en fråga i riksdagen om vart pengarna tagit vägen förvånar inte. För man vet att denne själasörjare ingenting vet. För många är han känd som mannen som häromåret högljutt ropade att proteinet var slut i Bangladesh.

Självkligt är vårt bistånd till Indien värt en debatt och kritisk granskning. Sida når lika lite här som i andra mottagarländer sin målgrupp, de allra fattigaste. Den politisk-ekonomiska maktstrukturen är ett svåröverkomligt utvecklingshinder. Man kan heller inte inbilla sig att bistånd, som motsvarar mindre än 0,25 procent av årets indiska budget, skall få en synbar effekt.

Men KvP-hjälparna är ute på farliga vägar.

Välgörenhet a la KvP

Lars Braw vädrar sin förbittring mot Sida och försöker inbilla läsarna att bilateralt bistånd går snett medan välgörenhet - a la Kvällsposten - går direkt till de fattiga utan spill.

»De fattiga har inte bara blivit fler utan också fattigare. Ger vi verkligen bistånd på rätt sätt? Skulle inte dessa 205 miljoner kr komma direkt till de fattiga om vi gav dem direkt till Mother Theresa?» frågar Lars Braw.

Två besserwissers har gett upp hoppet om Indien. Håll dom stackarna vid liv men låt dem inte leva. Välgörenhet och allmosor för att lätta nöden, inte stöd eller solidaritet för självständighet och ekonomisk frigörelse. Utländska hjälpare skall lära

indierna finna lösningar på deras problem... T o m Indira Gandhi påstås vara maktlös trots att hon har massivt stöd av hela indiska storfinsanserna och jordägar-klassen som sitter på största delen av landets resurser.

Kvällspostens egen u-landshjälp förefaller vara en modell för herrar Braw & Rubin. Uppreklamerad via löpsedlar och reklamkampanjer har den getts groteska proportioner. Matbomba byar, gräva brunnar och ge kläder åt fattiga. Omkostnaderna är kanske lägre än om Sida skulle administrerat samma grej. Men hjälp? Möjligen för en kort stund.

Har Braw någonsin frågat sig vem i byn som tar hand om spannmål och »matbomber» och vem som kan utnyttja brunnarna? Då borde han förstått att matbombningarna utförda av Gustaf von Rosen i många byar också innebar en sönderbombning av jordbruket. Småbrukarna, de jordlösa, de fattiga - vad fick de? I bästa fall sysselsättning och mat i magen några dagar. Men utveckling? Många av dem fick säkert gå från sin jord i brist på utsäde och resurser att odla den. Gåvor fördelas inte jämnt i en by bara för att de dimper ned från himlen.

Utnyttjade KvP inte legenden om vår egen Biggles av rena upplageskäl?

Det finns inte spår av människor i KvP:s braskande artiklar från New Delhi trots att det finns 650 miljoner indier och allesammans är våra jämlingar.

Fy för statskassan

I bästa Glistrup-anda redogörs för hur Sida fortsätter att skicka hit pengar trots att nästan allting gått tvärtemot vad vi tänkt och vad vi skänkt pengarna till. Indien vill ha in hela biståndet i statskassan och vi ger mer och mer trots att vi aldrig kan spåra pengarna... Med en ironisk klackspark konstateras att indierna anser att biståndet kommer bäst till sin rätt om det hamnar i statskassan.

Det är självklart helt riktigt: Bara indierna kan lösa Indiens många och svåra problem, ingen annan. Den brittiska kolonialismen är landets stora olycka och svenska pekfingrar, råd och villkor faller i mager jord.

Den svenske skattebetalaren ger i år i genomsnitt 100 kr till Indien. Det gör cirka 47 öre per indier. Det har vi råd med. I pengar uppgår solidariteten till en bråkdel av vad vi betalar för t ex landstingets städningskostnader. Svinnet av bistånd är såvitt jag kan bedöma inte högre än de deklarationsbidrag som moderata samlingspartiets riksdagsmän gör.

Sida kan aldrig angripa eller utrota korruptionen i Indien lika lite som indierna kan göra det i Sverige.

Spekulation i skattekverulans

Vill Kvällsposten värna om skattebetalarnas pengar så skall man först och främst ge sig på den ekonomiska brottsligheten och skattesmiteriet hemma i Sverige på ett helt annat sätt än vad man hittills gjort.

Biståndspornografin i Kvällsposten är en cynisk spekulation i svenskens skattekverulans och allmänna missnöje och den är farligt destruktiv. Den skadar också biståndsdebatten: Seriösare kritiker av Sida och svenskt bistånd riskerar att insorteras i samma fack som herrar Braw & Rubin och avfärdas som sådana.

Skattebetalarnas pengar skall förvaltas på ett vettigt sätt. Men de är inte huvudsaken när det gäller u-landsbiståndet. Det låter högrävande att tala om människovärde

och solidaritet men så är det.

Och Kvällspostens utsända struntar tolt i människan som de säger sig värna om. Det finns t ex inte ett ord om familjeplaneringen trots att det kontroversiella indiska befolkningsprojektet är högaktuellt. Höjde Braw rösten, fattade han pennan då miljoner indier steriliserades med tvång? Och Märten Werner - ställde han frågor i riksdagen då? Han försvarar Mammon och materialismen hemma men blundar då överheten förgår sig mot de fattiga. Det är förvisso en prästerlig striptease.

Jag skriver inte det här för att försvara Sida utan för att dra en skiljelinje i biståndsdebatten där Glistrup-filosofin får

allt större utrymme. Bistånd är ohyggligt svårt, »arg skattebetalare» förmår sällan göra den kvalitativt bättre. Principer, forskning och solidaritet måste vara de viktigaste riktlinjerna.

Och Indien är inte alls den hopplöst förlorade sjuke. Absolut finns det möjligheter att bekämpa fattigdomen. Om Indira Gandhi nu har den politiska viljan att genomföra radikala samhällsförändringar så kan hon göra det. ■

thomas bibin

Den sydasiatiska bonden har hittills gått fri från KvP:s matbomber. Han finns inte ens med i tidningens braskande artiklar.

Kerala satsar på räkor:

Traditionella fisket

◁ Dagsfångsten sorteras.

— För att bättra på familjens inkomst går jag runt i medelklassens bostadsområde och säljer fisk. På morgonen måste jag låna 100 rupees för att kunna köpa fisken, därefter går jag 8 km till staden och säljer fisken.

— Jag gör en vinst på ca 20 rupees, men på kvällen tvingas jag betala tillbaka 105 rupees till den person jag lånat av på morgonen. Därtill kommer den förnedrande behandling jag utsätts för av medelklassfruarna som behandlar mig som kastlös. De prutar maximalt, ändå njuter de av fisken som jag levererar till deras trappa. Ingen människa i Kerala kan tänka sig en måltid utan fisk. Likväl betraktas de som fiskar och säljer fisken som utstötta, smutsiga. Vi får inte lov att använda bussarna utan tvingas gå med följd att vi är helt slut när vi kommer hem.

— Jag kan skatta mig lycklig att min man och mina barn hjälper mig med mycket av arbetet hemma, men Fatima som bor granne blir slagen av sin man och tvingas att ensam ta hand om hemmet och tre små barn vid sidan om arbetet med att sälja fisk.

Exploaterade

Det är Josephs och Philomenas liv. Philomena är lite mera medveten om de sociala spänningarna och den exploatering hon blir utsatt för genom den kontakt med samhället utanför hon har. Joseph däremot tillbringar i likhet med de flesta männen sin dag till sjöss. På kvällarna reparerar han nätet och övrig tid sover han. Som kristen vilar han på söndagen, då han lyssnar på »Guds ord» förmedlat av medelklassprästen som utlovar frihet i det kommande livet. ▷

I Kerala på Indiens sydvästra kust håller det traditionella fisket på att försvinna till förmån för mekaniserat trålfiske efter räkor. Nalini Nayak beskriver här utifrån en fattig fiskarfamiljs berättelse hur fiskarnas liv förändrats när de rika i byn tar över kontrollen över fisket, och om hur strävan efter snabb vinst leder till utfiskning och ett vidgat gap mellan rika och fattiga.

I nästa nummer berättar hon om hur fiskarna i Kerala försöker komma till rätta med sina problem.

— Vad vet vi för någonting? Vi har saltvatten i skallen. Vår situation kommer aldrig att förändras. Det säger Joseph, en traditionell fiskare som äger en katamaran och ett nät i en by i Kerala.

Han säger så därför att kyrkan och annan överhet har fått honom att tro att det är så. De har fått honom till att fortsätta leva ett hårt och fattigt liv i okunnighet medan de få fyller sina kistor. De har sagt åt honom att det är hans öde, och att Gud kommer att ge honom belöning för det i himlen.

Philomenas liv

Och vad säger då hans hustru Philomena?

i kläm

— Nalini Nayak

Som Joseph och Philomena lever, lever också de flesta andra familjer i Keralas kustbyar. Totalt finns det ca 150.000 fiskare i Kerala (av en befolkning på 600.000). Dessa blir födda till fiskare och till en som inte erbjuder andra yrken.

Utvecklingens ironi

De senaste 15 åren har för dem inneburit en stadig försämring ekonomiskt trots att fiskeindustrin utvecklats och att regeringen satsat mycket pengar på fiskesektorn. Det är verkligen utvecklingens ironi.

Trots att 80 procent av fiskfångsten kommer från det traditionella fisket satsar regeringen 80 procent av sina investeringar i att utveckla det mekaniserade fisket. Denna sektor domineras fullständigt av de rika i byn (som aldrig fiskar själva) eller av intressen utanför byn. För att skörda en snabb vinst lät de för 15 år sedan inrikta det mekaniserade fisket helt på räkfiske. Räkror kunde exporteras och gav på så vis mycket utländsk valuta till landet. Men vad har hänt med det fisket sedan dess?

Ingen brist

De traditionella fiskemetoderna har en låg produktivitet och någon risk för utfiskning finns inte. Trots den låga produktiviteten har det emellertid aldrig varit brist på fisk någonstans i Kerala. Det utspridda boendet och ett välutvecklat system med fiskhandlare till fots eller med cykel har gjort att också avlägsna delar av Kerala försörjts med fisk.

Genom mekaniseringen av fisket ökar givetvis produktiviteten. Därigenom stimuleras handel i stora partier och leverans av fisk till städerna. Såväl konsumenter som producenter har emellertid därigenom fastnat i de stora köpmännens nät. Fiskarna tvingas att sälja till deras priser, eftersom köpmännen också kontrollerar konserverfabrikerna och fryshusen. Konsumenternas klagomål över stigande priser är verkningslösa eftersom de inte klarar sig utan fisk.

Lockande export

Med upptäckten att det fanns en lönsam exportmarknad för räkor började också de som fiskar med traditionella metoder att gå in för det.

Ett nytt slags beroende har uppstått genom att köpmännen betalar fiskarna i förskott mot att de får fiskesäsongens hela räkfångst. Priserna som fiskarna får varierar efter den internationella marknadens priser.

Till detta kommer att det uppstått konkurrens mellan det traditionella och det mekaniserade fisket, då räkfisket sker på samma grunda vatten som det traditionella fisket alltid bedrivits på. Trålfiske har stört den ekologiska balansen, lett till utfiskning av havets resurser. Trålarna förstör dessutom de nät som de traditionella fiskarna har liggande.

Detta har lett till en kamp mellan två skilda intressen. De traditionella fiskarna har sett hur några av de nya fiskemetoderna som används i det mekaniserade fisket är till förfång för dem. Ägarna av de mekaniserade båtarna med stort ekonomiskt och politiskt inflytande tjänar emellertid på det. De har därför sett till att regeringen fortsätter att stödja högproduktiva men ekologiskt osunda fiskemetoder.

Ingen framtid

Men vad händer då med Joseph och Philomena? Utvecklingen tvingar dem att nöja sig med mindre och mindre. De blir gamla vid 40, och de har ingen ljus framtid att se fram emot. Hårt arbete tills de dör och hopp om att nå paradiset efter döden.

Att de är fattiga hänger samman med att de är illitterata och okunniga om hur man sparar pengar och förbättrar sin ställning och ökar produktiviteten. Något val finns dock inte för dem. Även deras son Francis som nu går i skolan kommer att ställas inför valet att återvända till katamaranfisket eller att bli utan arbete när han är klar med skolan.

Han och hans föräldrar är alla offer för en utveckling som är likartad i hela tredje världen idag. Med utbredningen av det kapitalistiska produktionssystemet finns ingen plats för många småproducenter med traditionella metoder. Det nya samhället är för de få som kan skapa sig komfort och lycka på den stora majoritetens bekostnad.

(översättning Lars Eklund)

hammett murphy

Envis vägran vara soptipp

Olle Hansson, barnläkare i Göteborg, är kanske den i Sverige som kämpat mest aktivt för att läkemedelsindustrin ska ta sitt ansvar för de skador som deras läkemedel förorsakar människor. Mest ökänt för oss är nog det schweiziska företaget Ciba-Geigys magmedicin Entero-Vioform som många, framför allt i Japan, fått lida för. Och trots att medlet nu är förbjudet i många länder så fortsätter företaget att sälja det. Och nu är det utvecklingsländerna som drabbas.

De fattiga länderna har inte mycket att sätta emot läkemedelsföretagens utpressningsmetoder. Ändå finns det länder som försöker, och ett av de länder som inte är alltför känt för sina försök i den vägen är Sri Lanka. Om det berättar här Olle Hansson.

1975 visade den statliga sk Hathikommittén att Indiens basala läkemedelsbehov kunde täckas med 116 preparat. På marknaden fanns omkring 15.000!

I Brasilien kom en liknande utredning fram till 108 preparat, av vilka 52 klassades som »essentiella». På marknaden fanns 14.000.

Enligt WHO varierar antalet mediciner i olika länder från mer än 30.000 till mindre än 2.000.

WHO har utarbetat en lista över »essential drugs» med särskild inriktning på utvecklingsländernas behov. Den upptar 220 läkemedel. Tusentals av de läkemedel som utbjödes världen över förtjänar naturligtvis inte benämningen. Dokumentation saknas som regel för de ofta mycket vidlyftiga påståendena om de terapeutiska effekterna.

Det rör sig om ett gigantiskt medicinskt och ekonomiskt bedrägeri! Men vad värre är innehåller många andra preparat biologiskt aktiva substanser som kan ge allvarliga biverkningar.

Biverkningar

Och värst är att åtskilliga läkemedel, som bevisligen har mycket allvarliga bi-

verkningar - och alltså måste användas på strikta indikationer under medicinskt kompetent övervakning - försäljes fullständigt okontrollerat och utan varningar för riskerna. Samma sak gäller för en rad preparat som i USA, Canada och europeiska stater är förbjudna pga oacceptabla biverkningar.

Bland tillverkarna och försäljarna av dessa riskabla medel finns också de stora multinationella läkemedelsbolag, som gärna kallar sig seriösa - den engelska termen är lustigt nog »ethical drug companies». Om etiketten och moralen i dessa bolags verksamhet går det att fatta sig kort. Tredje världens länder används som soptipp för farliga eller odugliga medikamenter - och det är sopor man får köpa med dyrbar utlandsvaluta.

Ett lysande undantag från dessa bedrövliga och oanständiga förhållanden är Sri Lanka. Redan i slutet av 1950-talet lyckades dåvarande farmakologiprofessorn Senaka Bibile vid universitetet i Colombo få regeringens samtycke till en begränsning av läkemedelsortimentet till 500 preparat vid de offentliga sjukvårdsinrättningarna. På marknaden fanns då ca 4.000 läkemedel,

vilket med olika tillverkare och produkt-namn innebar ett sortiment på 10-15.000 preparat.

Inte minst av ekonomiska skäl - Sri Lanka befann sig i en kritisk valutasituation - togs 1963 ytterligare ett viktigt steg. Genom importförbud för medicinskt onödiga preparat reducerades antalet läkemedel från 4.000 till 2.100. Men synonympreparat tilläts fortfarande - det fanns t ex 23 olika fabrikat av ett anti-biotikum som tetracyclin!

Vid regimskiftet 1977 befarade många att de sk fria marknadskrafterna åter skulle släppas lösa, vilket med säkerhet hade inneburit att den nya läkemedelsordningen brakat ihop. Så har lyckligtvis inte skett. Visserligen har regeringen slopat importmonopolet, men endast läkemedel som godkänts av kontrollmyndigheten får tas in i landet. Dessutom möter den multinationella industrin nu en jämbördig part i det statliga inköpsbolaget, som hunnit skaffa sig erfarenhet om hur en förmånlig upphandling på internationella marknaden skall gå till.

Och viktigast: läkarkåren hann under åren 1972-77 »uppfostas» och utbildas så att man kan kritiskt värdera information och reklam. Dessutom har en stor del av allmänheten lärt sig att de statliga läkemedlen är lika bra och mycket billigare än den privata läkemedelsimporten.

Men de multinationella läkemedelsbolagen har tydligen inte lärt sig läxan. Nyligen försökte amerikanska Winthrop mångla ut anabola steroider i Sri Lanka på samma sätt som man gör i många andra u-länder. Det vettlösa i kommersen kan enklast illustreras med att dessa hormonpreparat, som inte ens Ricky Bruch mätte bra av, rekommenderas i reklamen till barn som är magra och taniga - ja, till och med mot kwashiorkor, den värsta formen av undernäring.

Vid ett besök i Sri Lanka nyligen berättade professor N.D.W. Lionel - lärjunge och efterträdare till professor Bibile - att »The Formulary Committee» snabbt satte P för den här hanteringen, men exemplet antyder profittjaktens konsekvenser och nödvändigheten av ständig övervakning av denna »seriösa» industri.

åt läkemedelsjättarna

Inte bara u-länderna utan även Sverige har ett och annat att lära av Sri Lankas sätt att lösa sin läkemedelsförsörjning!

Från 1965 till 1970 kunde valutautflödet på detta sätt reduceras från 33 miljoner rupi till 24 miljoner. Med tanke på att både läkemedelspriserna och läkemedelskonsumtionen stigit väsentligt under mellantiden, gjordes således en avsevärd besparing. På premiärministerns uppdrag visade professor Bibile tillsammans med parlamentsledamoten Wickremasinghe i en utredning att Sri Lanka kunde spara ytterligare 60 procent av kostnaderna för importerade läkemedel genom ett statligt importmonopol med inköp av stora partier på världsmarknaden genom anbudsförfaran-

de. Och en ytterligare skärpning av kraven på vilka läkemedel som verkligen var nödvändiga kunde ge ytterligare besparingar.

USA-påtryckningar

1972 skapade regeringen »The State Pharmaceuticals Corporation of Sri Lanka», all privat import och marknadsföring stoppades och antalet läkemedel reducerades från 2.100 till 600. Naturligtvis gick det inte att genomföra dessa åtgärder utan motstånd. Inte bara den multinationella läkemedelsindustrin och de inhemska importbolagen, utan även delar av läkarkåren tog till brösttoner och gjorde sitt bästa för att sabotera reformerna. USA

gjorde kraftiga påtryckningar och hotade med indragning av u-lands-biståndet om de amerikanska läkemedelsmultisarnas friheter beskars.

Under en koleraepidemi bad regeringen amerikanska Pfeizers lokala fabrik om hjälp med tillverkning av kapslar av tetracyklin som inköpts i bulk från annat håll - men the »ethical drug company» Pfeizer vägrade! Även den vidlyftiga kommersiella informationen och marknadsföringen skrotades och ersattes med en saklig information om rationell läkemedelsanvändning, bl a genom tidskrifterna »The Prescriber» och »The Sri Lanka Practitioner». Dessutom fastställdes begränsade läkemedelsortiment som täcker de olika sjukvårdsnivåernas behov. ■

— Olle Hansson

ANNOUNCEMENT

We are pleased to announce that our life-saving Anti-cancer drug "CeeNu Capsules" are now available in Dacca with all important chemists and druggists. "CeeNu" will be sent to the patients only against doctors' prescriptions. The Controller General of Prices & Supplies, Government of the People's Republic of Bangladesh, has fixed the maximum retail price of each combination pack (containing 6 capsules) at Tk. 540.25.

BRISTOL-MYERS (BANGLADESH) INC
Branch of
BRISTOL-MYERS COMPANY INTERNATIONAL
DIVISION
New York, U.S.A.
Facsimile of Bristol Myers' ad

Den 31 januari innehöll Bangladesh Times en annons från den amerikanska läkemedelsmultisen Bristol-Myers med följande budskap till allmänheten:

»Det är ett nöje för oss att meddela att vår livräddande anti-cancer-medicin 'Cee Nu' nu finns tillgänglig i Dacca hos alla större apotek och läkemedelsförsäljare. 'Cee Nu' försäljes endast på läkarrecept.»

Om denna livräddande anti-cancer-medicin säger FDA - USA:s kontrollmyndighet för läkemedel - att preparatet endast har ett ytterst begränsat användningsområde, två speciella cancerformer, och då endast som andrahandspreparat. Medlet har många och delvis mycket allvarliga, också dödliga, biverkningar och FDA anser att det endast bör användas av specialutbildade cancerläkare, vilket det i USA finns några hundra av - och på sin höjd ett par stycken i Bangladesh.

Till pjäsen hör att det i Dacca, precis som i de flesta andra u-länder, i praktiken inte behövs recept för receptbelagda läkemedel. De medikamenter som finns till salu kan vem som helst köpa om man har pengar att betala med. Och i det här fallet kanske det är det höga priset som till slut räddar folk från en fullständigt vettlös läkemedelsförsäljning.

När det här händelsevis uppmärksammades i USA medgav Bristol-Meyers att annonstexten var »lite mera aggressiv än vanligt» och att den var »mycket olämplig», varefter man försökte komma undan ansvaret genom att hänvisa till att bolagets 103 helägda dotterbolag världen över var för sig självständigt ansvarar för sin marknadsföring, men att man var oerfaren beträffande den här sortens läkemedel.

Förvisade lankesiska

Palmlängor i ödemarken.
Då var det till och med bättre med
plantagernas arbetarbaracker.

text & foto:

Yvonne Fries

Exporten av téplantagearbetare från Sri Lanka till Indien har nu pågått i över tio år. Denna storskaliga människohandel kallas för repatriering (återbördande till hemlandet) därför att förfäderna till dessa plantagearbetare en gång i tiden importerades av de engelska kolonisatorerna från Indien till Sri Lanka som billig arbetskraft. Nu vill man inte veta av dem längre, och uppemot 800.000 människor ska över igen till Indien innan projektet är slutfört. Om detta repatrieringsavtal och bakgrunden till det har vi berättat i ett tidigare nummer av Sydasiabulletinen (nr 1/79).

Nu kommer det också alltfler rapporter om de fd plantagearbetarnas öde i Indien där de kommit att behandlas som andra eller tredje klassens medborgare.

plantagearbetare i Indien:

Ur askan i elden

Yvonne Fries har i drygt ett halvår följt dessa människor, och den mesta tiden har hon tillbringat i den sydindiska delstaten Tamil Nadu dit de flesta kommer. Hon berättar här från Kodai-bergen nordväst om den stora jordbruksstaden Madurai.

Stephen Viraya, 31 år, bor i en temporär arbetarkoloni vid Berijam-sjön väster om Kodaikanal. Trakten är berömd som turistattraktion med hänförande utsikter från bergstopparna ut över slätten 2.400 m nedanför.

Konalar är en av de administrativa sektionerna i skogarna väster om sjön där privata företagare nu odlar upp mark på två-åriga arrenden. Marken är kronoskog och sorterar under skogsdepartementet. Skogen rensas kommersiellt, nya trädplantor sätts ut och mellan dem odlas en utmärkt potatis i den bördiga svarta myllan.

Inflödet av de utfattiga repatrierade teplantagearbetarna från Sri Lanka utgör ett gyllene tillfälle för de privata företagen som exploaterar dem grundligt medan skogsdepartementet som arrenderar ut skogen å sin sida också gör förtjänst utan att fästa avseende vid arbetarnas villkor. Projektet kommer att pågå ytterligare någon tid och sedan läggas ned. Bebyggelse är förbjuden för de cirka 25.000 arbetare som trälar i området och häftar i skuld till sina arbetsgivare, och var de ska ta vägen i framtiden vet ingen.

Stephen Viraya är en före detta plantagearbetare med god utbildning. Hans engelska är bra, han vet hur man för sej bland folk och är prydligt klädd. Hans unga fru är söt och eftersom det är söndag bär hon en snygg sari. De har en liten dotter.

Palmbladsläger

Stephen och hans familj bor tillsammans med de andra arbetarna i längor av palmblad utan någon som helst komfort. Skjuln är de uslaste tänkbara. Dörröppningen är 60 cm hög och man får krypa på knä in i det cirka två gånger tre meter lilla palmbladsläget som är familjens bostad. Taket läcker, lergolvet är fuktigt och under de iskalla bergsnätterna måste man hålla den rykande och farliga elden brinnande för att klara sej.

Stephen föddes i Sri Lanka på Spring Valley-plantagen vid Badulla. Hans far är född i Indien men kom till Sri Lanka som litet barn vid 5-6 års ålder, tror Stephen. Fadern blev plantagearbetare och modern var teplockerska. De fick tre söner och en dotter. Stephen är den andre sonen.

Stephen säger att familjens gemensamma ekonomi var tillfredsställande, den var tillräcklig. De hade inga bekymmer. Det var ett lyckligt liv fram till 1969. Efter 1970 skars de fria risransonerna ner till hälften och det påverkade ekonomin.

»Indien - framtidslandet»

I radion kungjordes löften till ungdomen

om att i Indien kunde de få »utbildning, anställning och jord». I tidningarna läste man detsamma. »Vi trodde att om vi reste till Indien skulle vi få det bra!» 1967 ansökte familjen om indiska pass.

Under åren 1973-75 blev det hungersnöd i Sri Lanka. Eftersom Stephens familj hade lite besparingar så kunde de klara sej. Det vill säga, de kunde äta men alla deras besparingar gick åt. Under de åren distribuerades mat neråt slättlandet men inte i bergstrakterna. Det var en klar diskriminering av den statslösa befolkningen.

Stephens familj hade beviljats medborgarskap 1972. 1975 reste hela familjen utom äldste broderns familj till Indien. Brodern kom ett år senare. Stephens äktenskap arrangerades i Indien för två år sedan.

Efter ankomsten till Indien började alla problem, säger Stephen. Men också resan var tragisk eftersom de måste lämna alla sina släktingar och vänner.

Stephen berättar

— Klockan sex stannade båten på den rätta platsen och små båtar kom och tog oss i land. Klockan halv åtta var vi i den indiska tullen. Dom undersökte vårt bagage. Dom delade upp oss i folk som skulle »hem» (till sin fäderneby) och dom som skulle till läger.

— Bärarna och tulltjänstemännen krävde 25 rupees per kolli, tillsammans 150 rupees. Jag vägrade. Till slut måste jag ge dem 45 rupees. Jag visste att det var olagliga pengar men jag måste betala för att få tillåtelse att passera utan problem och förseningar.

I lägret gav dom oss ett rum och sa åt oss att stanna tills vi hade fått vårt affärslån. Så vi stannade där i 27 dagar. ▷

Stephen Viraya med familj. God utbildning, kunnighet i engelska och kristen tro hjälper inte - En repatrierad plantagearbetare är och förblir en andra klassens medborgare.

— Tjänstemännen begärde 50 rupees per familjekort för att bevilja affärslånet. När vi kom på morgonen för att få det, sa dom åt oss att komma efter lunch. När vi kom efter lunch sa dom åt oss att komma nästa dag och så höll det på. Under femton dar höll dom oss så.

— I lägret blev min familj sjuk i feber och diarré allihop. Jag hade feber i fyra dar. Vi fick behandling på lägersjukhuset. Men efter tjugo dar tänkte jag att vi måste ut ur lägret, så jag betalade de femtio rupierna. När jag hade lämnat dom pengarna tog tjänstemännen fram våra dokument och efter sex dagar fick vi affärslånet på 2.000 rupees i Ramanada-puram-banken.

Sedan begav vi oss till vår farfars by nära

Pudukottai. Vi kom till vår by och vi såg att där fanns ingen egendom.

— Vi stannade i vår farfars hus i två dagar. Någon sa att där fanns puramboke-land (allmänning) om vi betalade någonting till byns munsif (tjänsteman på bynivå). Han kunde ge oss land att bygga ett hus på, där vi kunde bo. Så vi betalade 100 rupees till byns munsif och byggde en liten hydda. Vi kunde bygga ett tak på två dar. Och sen flyttade vi in.

Vi kunde inte starta någon affärsverksamhet. Efter en tid köpte vi ett risfält. Men fram till skörden måste vi köpa ris för att äta. Ett mått ris på cirka tre dl kostade fyra rupees.

— Skörden räckte bara nått och jämt till måltiderna. Vi hade då bara kvar 1.000

rupees av de 2.000 rupees vi haft med oss plus affärslånet. Vi hade gjort av med 3.000 rupees. Efter det använde vi lite mer pengar på utsäde och gödning. Inkomsten från risfältet var inte tillräcklig för vår familj att leva på. Mina gamla föräldrar gick som daglönare.

Inget pass - inget jobb

Vi beslöt oss för att ge oss av till Kodai-kanal. Det var 1978. Jag, min fru och min bror kom hit. Nu lever vi här med det enda hoppet att tjäna ihop någonting och kunna flytta ner på slätten igen.

Jag är registrerad på arbetsförmedlingen i Tanjavur sedan 1975. Jag har blivit kallad till ungefär sju intervjuer till jobb men utan resultat. Jag har inte kunnat få någon anställning. Jag har också försökt privat.

— En rektor från Bangalore hade en ledig plats. Han bad om mitt pass. Men mitt pass var på thaluk-kontoret i Pudukottai (lägre regeringsinstans). Dom hade behållit det. Så jag åkte till Pudukottai till tahsildar där. Dom sa åt mej att komma tillbaka nästa dag. Nästa dag kom jag tillbaka på morgonen och väntade till klockan tre på eftermiddagen och då blev jag tillsagd att komma tillbaka nästa dag.

Mycket vänligt sa jag till dom: »Sir, jag är en fattig person. Jag kan inte ströva omkring här tre eller fyra dagar. Var snäll och ge mej mitt pass.»

Han svarade: »Nej, gosse, jag är mycket upptagen. Jag kan inte göra nåt. Om du kommer tillbaka i övermorrn så ska jag hjälpa dej.» Jag bönföll honom. Men han vägrade. Så jag gav honom fem rupees under bordet. Då tog han ut min pärm. Men mitt pass fattades.

— Det var en chock för mej. Jag skrev ett brev till tahsildar vid samma thaluk-kontor. Efter en vecka skrev han tillbaka att där fanns inget pass. Han anvisade mej att skriva till Mandapam-lägret så jag försökte med dom. Ännu har jag inte fått mitt pass. Därför förlorade jag också anställningen i Bangalore.

Här tjänar vi tillräckligt för att överleva. Men det är inte någon permanent plats.

— Om staten ville tillåta oss att stanna här permanent så skulle det vara bra - här eller någon annanstans i Kodaikanal-bergen. Klimatet är likt det klimat vi är vana vid. Vi vill gärna stanna här och få arbete och ha ett stadigvarande liv och ett hem. ■

Pakistan

I skuggan av Sovjets ockupation av Afghanistan har grannlandet Pakistan funnit en ny roll. Militärdiktatorn Zia-ul-Haq tycks åtminstone tillfälligt ha fått ett andrum genom att Pakistan nu får husera hundratusentals krigsflyktingar samtidigt som landet tilldelats rollen som bålverk mot ytterligare sovjetisk expansion.

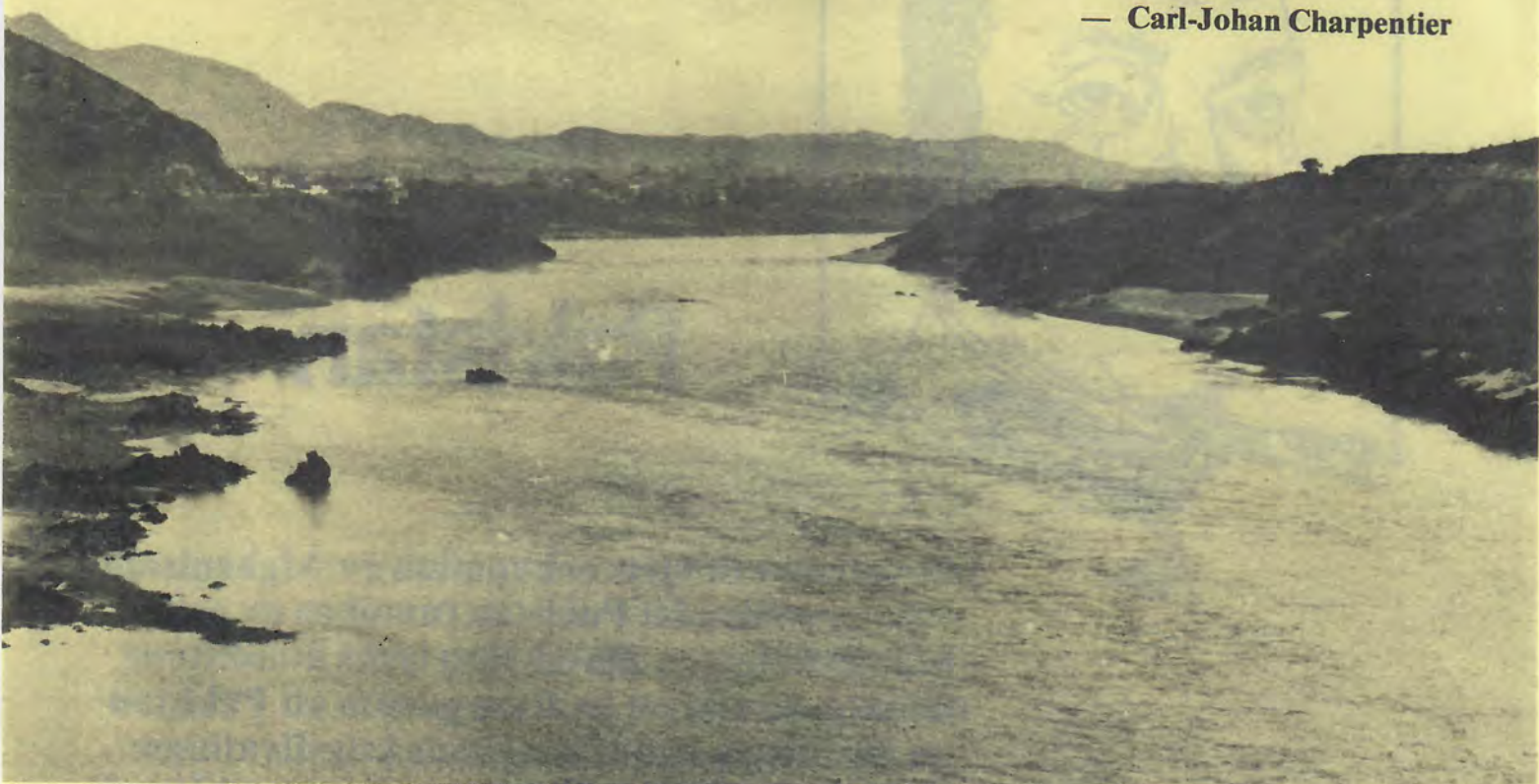
Vi har nu bett två av våra medarbetare att närmare granska Pakistan och det uppkomna läget. Resultatet har blivit denna specialektion som inleds med en kort historik av Carl-Johan Charpentier. Charpentier granskar sen också den roll som afghanistanfrågan fått för general Zias enmansvälde.

Men motståndet mot militärdiktaturen fortsätter. Och det är ett motstånd som inte »bara» kommer från det klassiska hållet: arbetare, bönder, oppositionspolitiker och befolkningsminoriteter. Det kommer nu också från konservativa kretsar och från Zias egna inre cirklar. Om allt detta berättar signaturen Lahori för oss.

Landet vid Indus

— Carl-Johan Charpentier

Pakistans historia börjar vid Indus för tusentals år sedan, då högkulturer jämförbara med det klassiska Mesopotamien och Egypten växte fram. För tretusenfemhundra år sedan kom stamfolk från Centralasien. Städer lades i aska, vittrade och blev historisk glömska.

På trehundralet före Kristus kom Alexander den Store. Hellensk kultur mötte det från Indien framväxande Mauryariket, som under den buddhistiske kejsaren Ashoka sträckte sig från Afghanistan till Bengalen. Efter Ashokas död följde femhundra femtio år av splittring och sönderfall. Landet invaderades av parter, skyter, hunner och kushaner. Under hundra år av kushanskt styre utvecklades i konsten Gandharastilen och buddhismen spreds till Kina och bortre Asien.

Från Bihar växte Guptariket. Vita hunner drog in från Centralasien och olika kungadömen avlöste varandra. Induslandet blev en etnisk smältdegel, där människor och religioner möttes och stöptes samman.

Islam får fotfäste

Mot slutet av 600-talet slog sig arabiska köpmän ner utmed Baluchestans kust. Mohammad bin Qasem invaderade nedre Induslandet och islam fick sitt första fotfäste på kontinenten.

På tusentalet kom turkfolk under ledning av Mahmud av Ghazni och nu börjar den islamska penetrationen. Under de fem följande århundradena spreds islam och området kontrollerades av turkiska dynastier.

Femtonhundralet markerar en ny vändpunkt. Man upptäckte sjövägen till Indien och med denna upptäckt följde ett växande europeiskt intresse för den indiska kontinenten. Handelskompanier

grundades och århundraden av rovdrift följde.

Samtidigt expanderade Moghulriket, grundat av Babur som räknade släktskap med Djinghis Khan och Timur Lenk. Baburs sonson Akbar den Store regerade över ett land som sträckte sig från Kabul till Chittagong och han förenade militär och administrativ skicklighet med stor religiös tolerans. Akbars tid blev moghulernas guldålder; det europeiska inflytandet växte.

Den brittiska eran inleds

1707 dog Aurangzeb, den siste av de stora moghulhärskarna. Han var en kompromisslös muslim utan Akbars vidsynhet och efter hans död stärktes briterarnas ställning. I mitten av 1700-talet invaderades landet av den afghanske »statsgrundaren» Ahmad Shah Durrani, som lade grunden till ännu ett väldigt rike, ett land som i storhet blott överträffades av det dåtida ottomanska imperiet.

Efter Ahmad Shah Durrani följde tider av oro. Sikherna intog Punjab och 1789 gjorde Ranjit Singh Lahore till huvudstad. Den engelska intresssfären fortsatte att växa och nya områden kom under det brittiska ostindiska kompaniets kontroll.

Artonhundralet blev krigens och intrigernas århundrade, då brittiska diplomater och officerare reste på tvekydiga upptäcksfärder mellan Indien och det avlägsna Buchara. Samtidigt började Tsarrysland att expandera i Asien och från London och St Petersburg bedrevs kolonialpolitik i stor skala. Engelsmännen strävade åt norr och väster för att hindra det tilltagande ryska inflytandet.

1805 stod engelsmännen vid Punjabs gräns och efter strider med afghaner och sikher annekterades först Sind 1843 och därefter Punjab 1849. Samtidigt intrigerade man både militärt och diplomatiskt i Kabul, som man av hävd ansåg tillhöra den brittiska intressesfären.

The Mutinity

1857 utbröt det sk Myteriet (**the Mutinity**), vilket markerar en ny vändpunkt i indisk historia. Myteriet var delvis ett religionskrig där hinduer hetsades mot muslimer samtidigt som det innebar slutfasen i en lång process av muslimsk tillbakagång och därmed också inledningen till hinduisk dominans.

Efter Myteriet övertog den brittiska kronan styret av Indien och kompaniet upplöstes. Indien var nu engelskt och en källa till välstånd för västerlandet. Muslimerna befann sig i politiskt underläge. Religiösa motsätt-

Landbeskrivning

Dagens Pakistan består av provinserna Punjab, Sindh, Sarhad eller NWFP och Baluchestan. Landet är nästan dubbelt så stort som Sverige och har ca 75 miljoner invånare, i huvudsak sunnitiska muslimer.

Merparten av landet är öken eller halv-öken. Jordbruk möjliggörs genom konstbevattning. Bergsområdena i norr och nordväst är glest befolkade och de flesta människor bor i slättområdena.

Punjab är den folkrikaste provinsen och mest utvecklad vad gäller jordbruk, industri, kommunikationer, förvaltning och lärosäten. Provinserna Baluchestan och NWFP är Punjab absoluta motsats.

En del av NWFP, det sk stamområdet (**tribal area**) står i praktiken delvis utanför centralregeringens kontroll. Detta område bebos av ca två miljoner pashtooner och här gäller andra lagar. Stora inkomstkällor i **tribal area** är bl a narkotikahandling, smuggling och vapenfabrikation.

Drygt hälften av landets befolkning arbetar i jordbruket som bärs upp av vete, bomull och ris.

Den ekonomiska strukturen är sned. 20% av landets befolkning uppbär nästan hälften av de totala inkomsterna. 8% kontrollerar knappt hälften av all jord. BNP uppgår till ca 65 miljarder och en fjärdedel av statsbudgeten går till försvaret, som sammanlagt har ca 600.000 man.

Spädbarnsdödligheten är hög och omkring 70% av befolkningen har för lågt kaloriintag. Trots perioder av stor tillväxt och modernistiska strävanden är Pakistan fortfarande präglad av den tredje världens traditionella problem.

ningar skapade oro och nationalistiska röster började göra sig hörda. 1905 delades Bengalen. Muslimska partier bildades och spänningarna mellan hinduer och muslimer växte.

1930 framförde poeten Mohammad Iqbal tanken på en muslimsk stat och därmed föddes begreppet Pakistan. Advokaten Jinnah blev ordförande i den muslimska ligan och förde fram kraven på en delning av kontinenten.

Konstgjord stat

I februari 1947 tillkännagav den brittiske premiärministern Clement Attlee att Indien skulle få en egen regering och man utnämnde lord Mountbatten till vicekung av Indien med uppgift att administrera det kommande självstyret. Oroligheter bröt ut i flera provinser, särskilt i Punjab där hinduer och sikher gick i opposition mot muslimerna.

I april 1947 stod det klart att det fria Indien skulle bli en delad stat, och den femtonde augusti samma år blev Pakistan självständigt. Stora folkflyttningar ägde rum och den unga nationens historia fick en blodig början.

Den konstgjorda staten var redan från början märkt av stora problem. Landet var (och är) en etnisk mosaik med stora regionala skillnader och dessa skillnader underströks av en politik som i praktiken förvandlade Östpakistan till en västpakistansk koloni. Inom Västpakistan rådde ett snarlikt förhållande mellan det utvecklade Punjab och övriga regioner.

Under tio år hade Pakistan sju premiärministrar och tre presidenter. 1958 tog militären under ledning av Ayub Khan över regeringsmakten. En period av tillväxt följde. 1965 tillspetsades Kashmirfrågan och fyra år senare, efter omfattande resningar, tog en ny general, Yahya Khan, över styret.

Östpakistan blir Bangladesh

De allmänna valen 1970 resulterade i en stor seger för det östpakistanska Awamipartiet under Mujibur Rahman. Centralregeringen kände sig hotad och Västpakistan anföll Östpakistan och förvandlade Bengalen till ett veritabelt slakthus. Efter ett grymt inbördeskrig delades landet och av Öst- och Västpakistan anföll Östpakistan och förvandlade Bengalen till ett veritabelt slakthus. Efter ett grymt inbördeskrig delades landet och av Östpakistan blev Bangladesh. I väster började en mödosam återhämtning.

Efter delningen tog Bhutto och hans folkparti (PPP) över regeringsmakten. På kort tid men med diskutabla metoder fick Bhutto landet på fötter. Ett reformprogram inleddes men många reformer fick aldrig avsedd effekt. Planerna på att nationalisera banker och industrier stötte på hårt motstånd från landets finansaristokrati. Bhutto fick ge vika och hans folkliga stöd sviktade, samtidigt som han kom i onåd hos militären och privatkapitalisterna. I gränsprovinserna mot Aghanistan och i Baluchestan utbröt inbördesstrider och oron spred sig i landet.

Exit Bhutto

I mars 1977 gick Pakistan till val. Bhuttos huvudmotståndare var den hastigt tillskapade valalliansen PNA som bestod av nio konservativa oppositionspartier med starka ortodoxa muslimska inslag. Bhutto vann valet men anklagades för mord, valfusk, nepotism och korruption. Efter flera månaders oroligheter grep militären in för tredje gången i landets korta historia och general Zia-ul-Haq tog över regeringsmakten. Bhutto arresterades och avrättades 1979 och utsattes för en postum svartmålningskampanj i stor skala av den nya regeringen.

Tillfälligt andrum för

Det råder en skenbar ordning i Zia-ul-Haqs Pakistan där en hinna av utvecklingspolitik dragits över verkligheten. Man behöver dock inte skrapa särskilt djupt för att hitta det maktavarna helst vill dölja: Militärdiktatur, inrikespolitiska problem, regionala motsättningar, tomma löften och det totala förnekandet av politiska rättigheter.

För Zia-ul-Haqs militärdiktatur kunde Sovjets inmarsch i Afghanistan inte ha kommit lämpligare, ty nu vänds världsoptionens ögon bort från det som händer i Pakistan till förmån för den mer spektakulära utvecklingen i grannlandet. Nu talar världspresen med mycket små bokstäver om regionala motsättningar, förbjudna politiska partier, inställda val, korruption, internationell knarkhandel, växande ekonomiska problem och en ålderdomlig islamsk lagstiftning med starkt konservativa förtecken. Ytterst få ställer frågan om vad som egentligen händer i landet vid Indus.

General Zia-ul-Haq har sedan januari 1980 inte varit sen att dra nytta av situationen i Afghanistan. Han har gjutit samman islam och nationalism med rysskräck och självhävdande optimism och skapat en fiktiv stabilitet.

Han reser nästan dagligen runt i landet och håller långa tal om allt från världsekonomi till läkarutbildning eller insemination av avelskor, hela tiden inpräntande honnörsord som **tro, enighet, disciplin** och **enkelhet**. De tre förstnämnda honnörsorden är statens valspråk myntade av dess grundare Quaid-e Azam Mohammad Ali Jinnah 1947; det sistnämnda tillägget - **enkelhet** - är Zia-ul-Haqs eget bidrag till nationalkaraktern. Dessutom upprepar han ständigt löftet om att avgå så fort han givit landet »en stabil grund».

Kritiker finns med rädslan är stor. Pressen är rörande enig i sina lovtal till presidenten, precis som man varit mot alla tidigare maktavare i den unga republiken. Den enda kritik som överhuvudtaget framförs i massmedia gäller bagateller som för höga äggpriser, brist på dricksvatten eller långa utläggningar om oartiga tjänstemän i något mindre framträdande ämbetsverk. Pressens självrensning är total. Journalisterna förlamade.

Oppositionen i Bhuttos förbjudna folkparti har gått under jorden. Det misslyckade kuppöversöket mot Zia-ul-Haq i mars i år bemöts med tystnad.

Ökat kinesiskt inflytande

Det kinesiska biståndet ökar. Affärerna i Pakistans städer är fyllda med kinesiska varor. Enligt en samstämmig press med direktiv från presidentkansliet i Rawalpindi är allt från Kina av godo och allt från Sovjet av ondo. Till de goda krafterna räknas dessutom ayatollah Ruhollah Khomeini och Nordkoreas Kim il Sung. Ett oförsiktigt uttalande om Kashmir från Pham Van Dong i april i år fick Zia-ul-Haq att omedelbart bryta de diplomatiska förbindelserna med Vietnam.

Enligt den officiella historieskrivningen förblir Kashmir ett pakistanskt land ockuperat av Indien. Alla nyanser, all analys saknas. Varje ord från kansliet i Rawalpindi hålls för sanning och förblir oemotsagt tills presidenten ändrar uppfattning.

Flyktinglägret Jamrud i västra Pakistan - mänsklig tragik och storpolitiska prestigevinster. ▷

En sådan omsvängning har t ex skett i relationerna med USA. Före den sovjetiska inmarschen i Afghanistan var iaget mellan USA och Pakistan mycket spänt, bitvis fientligt. Efter inmarschen är situationen omvänd. USA kritiserar inte längre Pakistan för den kärnvapentechnologi som landet nu besitter.

Flyktingarna från Afghanistan har blivit en stor propagandaaffär för regeringen i Islamabad, som rider högt på sin självpåtagna roll som den gode grannen och store hjälparen. Medan Pakistans egna fattiga svälter vinnläger regeringen sig hellre om att hålla afghanerna mätta.

Flyktingarna från Afghanistan rymmer stor tragik och förvisso är Pakistans insatser lovvärda. Flyktingarna tär dock hårt på landets ekonomi. Men medaljen har också en osmaklig baksida. Flyktinghjälpen ger politisk prestige och leder bort världens uppmärksamhet från Pakistans egna problem och politiska situation. Flyktingar förevisas gärna och utländska delegationer avlöser varandra.

Den senaste tiden har klimatet hårdnat avsevärt i Pakistan. Nya undantagslagar har utfärdats, lagar som bl a ger polisen rätt att gripa varje person som »hotar säkerheten» och kvarhålla honom på obestämd tid utan någon förklaring.

Politisk aktivitet har varit förbjuden ända sedan Zia-ul-Haq tog makten 1977. Idag har straffen för politisk verksamhet skärpts till fängelse i upp till fjorton år. Landets advokater har varnats för sin frispråkighet. Samtidigt har presidenten reducerat de civila domstolarnas makt till förmån för militärdomstolarna, som nu är landets högsta juridiska instans och främsta uttolkare av författningen.

Zia-ul-Haqs löften om att självmant träda tillbaka sedan »lag och ordning säkerställts» klingar nu ihålligare än någonsin och även de som tidigare trodde på Zias utfästelser ställer sig idag tvivlande. Det verkar som om det redan starka presidentstyret håller

general Zia

på att formaliseras till ett bestående statsskick.

Man frågar sig onekligen hur den stat som Zia-ul-Haq vill inrätta kommer att se ut. Presidenten har hittills varit mycket förtegen och det är först nu i vår som han börjat skingra något av mystiken kring framtidens muslimska republik.

Zias modellstat

I Zia-ul-Haqs modellstat finns ett över- och ett underhus som tillsammans väljer president. Överhuset skall bestå av ca 150 ledamöter och dessa skall representera olika yrkesorganisationer som advokater, lärare, vetenskapsmän, matematiker, ingenjörer, köpmän, läkare och bönder. De professionella organisationerna sänder ett bestämt antal ledamöter till överhuset, t ex femton vetenskapsmän, sex advokater, tjugofem bönder osv.

Underhusets ledamöter väljs däremot vid direkta val efter regionala representationsprinciper. Underhuset skall vara lagstiftande men underställt överhusets kontroll. Slutligen kan presidenten tänka sig två eller tre politiska partier, vilka sannolikt mer skall fungera som opinionsgrupper än som partier i vanlig bemärkelse.

Just nu har Zia-ul-Haq en viss medvind. Många av hans inhemska kritiker har tvingats till tystnad och omvärlden är mer intresserad av det som händer i Afghanistan och utmed den pakistanska gränsen. I slagskuggan från det ockuperade Kabul omvandlas Pakistan sakta till en klassisk militärdiktatur inramat av skådebrödens Korancitat. Med islam som skydd kan presidenten utan alltför högljudda och besvärande protester genomdriva en politik som långt ifrån gagnar de människor som i religionens namn stöder regeringen Zia-ul-Haq.

Men missnöjet går inte att utrota. Det är den slutgiltiga garantin för att demokratin en gång skall återupprättas. ■

Brott och straff

Införandet av sk islamsk rättsskipning har tilldragit sig stort intresse i västerlandet.

För fyra brott - alkoholförtäring, stöld, hor och beskyllning för hor - utmäts traditionella straff enligt principerna hadd eller tazir; det senare är en mildare form som utmäts om t ex föreskriven bevisning ej föreligger.

För det spö med vilket rappen utdelas gäller speciella regler. Spöet skall vara i ett stycke. Materialet skall vara läder, bambu eller trä. Längden får ej överstiga 122 cm, och tjockleken skall högst vara 12,5 mm. Läkarsökning skall föregå piskningen.

Straffet kan uppskjutas vid sjukdom och graviditet; man skall stå upp, kvinna sitta. Spöstraffet får ej leda till döden. Slagen får ej träffa ansikte, huvud, genitalia, bröst och mage.

De fyra nämnda sk grova brotten anses vara brott mot gud. I dessa processer är gud målsägande. För övriga brott gäller vanlig civil och militär lagstiftning.

Brott	Straff enligt hadd	Straff enligt »blandade principer»	Straff enligt tazir	Kommentarer/undantag
Alkohol - import, transport, försäljning, tillverkning - innehav - förtäring	80 rapp	fängelse upp till fem år, böter och 30 rapp fängelse upp till två år, böter och 30 rapp	fängelse upp till tre år och/eller 30 rapp	kristna får ta nattvard; icke-muslimar kan få spritlicens; muslim är straffri om förtäring skett under tvång, sjukdom, extrem törst eller hunger
Stöld	första resan amputation av höger hand, andra resan amputation av vänster fot, tredje resan livstid	dödsstraff fängelse upp till 14 år, 70 rapp och beslag av all fast egendom	rapp och/eller fängelse	tjuven måste ha fyllt 18 år; värdet av det stulna skall överstiga 4,457 g guld; undantagna från haddstraff är vissa släktingar, tjänstefolk, gäster och vissa gäldenärer samt muslimer som stulit under hot, sjukdom eller extrem törst eller hunger; amputation skall utföras av medicinsk personal
- mord i samband med stöld - skyddande av broskapstjuv	stening till döds	livstids fängelse och spöstraff	upp till 100 rapp	speciella beviskrav föreligger; även utlänningar kan dömas till spöstraff
Hor (utomäktenskaplig sexualitet) - koppleri och prostitution				

Zias islamska ekonomi

En av hörnstenarna i Zia-ul-Haqs Pakistan är genomförandet av en sk islamsk ekonomi. I en övergripande förklaring säger man: »Islam vänder sig mot en ekonomi som tillämpar ränta. Islam förbjuder inte kapitalbildning och investeringar i handel och industri; tvärtom så uppmuntrar islam sådant. Islam avskaffar alla kapitalkostnader genom att räntan elimineras. Istället tar man ut en skatt på 2,5% på allt kapital som funnits hos ägaren under ett helt år...»

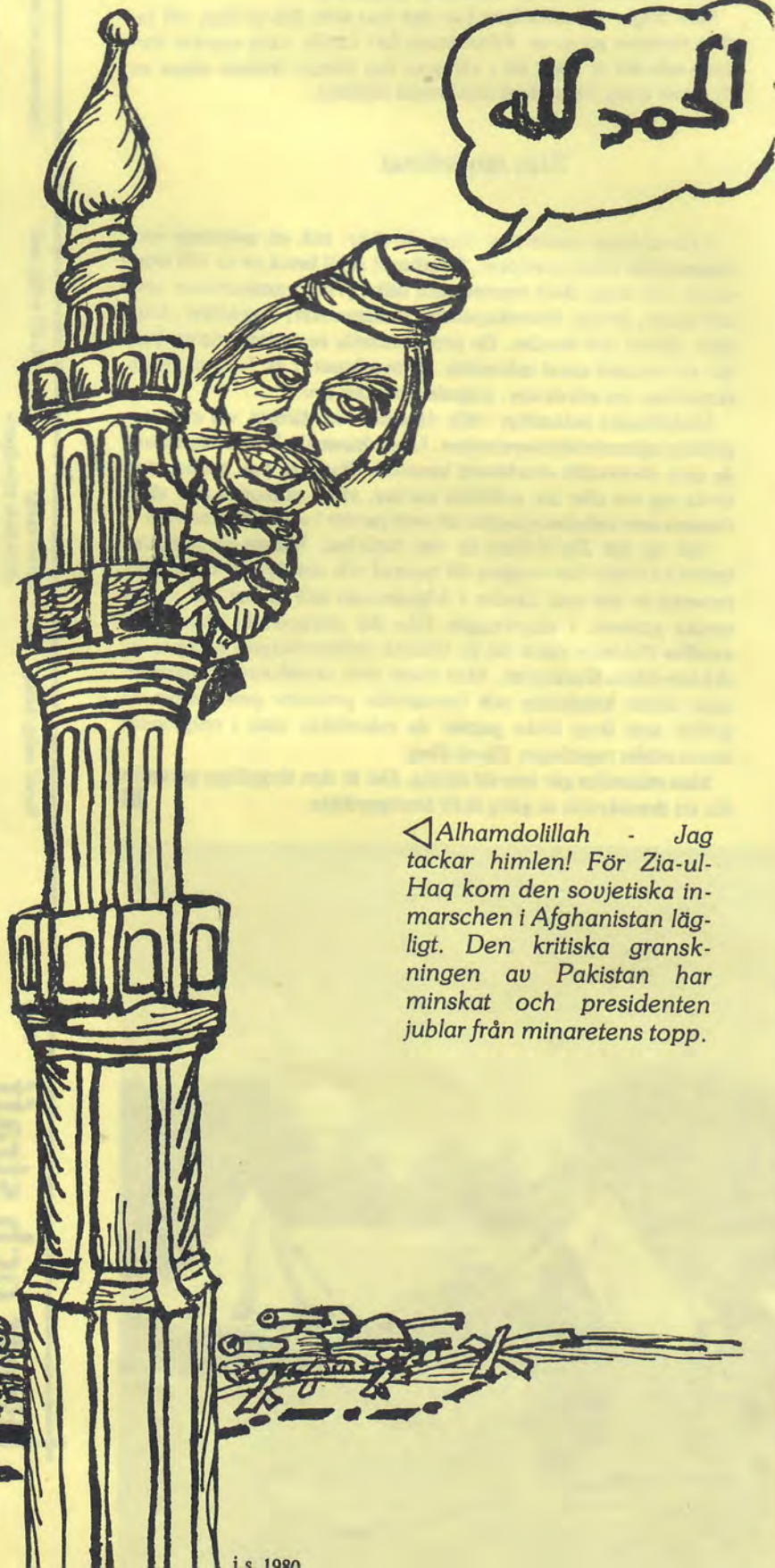
Den islamska ekonomin, som skall vara genomförd under 1982, bygger på två typer av skatt, **zakat** och **ushr**. Zakat-skatt skall betalas på tillgångar och inkomster och ushr-skatt på jordbruksprodukter.

Zakat, vanligtvis 2,5%, tas ut på alla banktillgodohavanden över 500 kronor och på alla privata företag; affärer och byggnader är undantagna. Ushr uppgår till 5 eller 10% av jordbruksproduktionen och procent-satserna varierar mellan olika typer av odlad jord.

Zakaten skall samlas i tre fonder, lokala, provinsiella och centrala, från vilka medel skall tas »för det allmännas bästa». 75% av medlen i en lokal zakat skall t ex användas i den ort där zakaten är insamlad, osv. Samtidigt planeras räntefria lånefonder från vilka allmänheten utan kostnad skall kunna låna pengar bl a för husbyggnation.

I en stat med utbredd korruption är det knappast troligt att verkligheten blir den som skisserats i planer och dekret. Eftersom man säger sig uppmuntra privata investeringar är det lätt att räkna ut vilka i praktiken som kommer att gynnas av den nya ekonomin. För landets fattiga miljoner gäller snarare presidentens påbud om att den offentliga sektorns utgifter skall hållas nere.

Bankerna börjar redan laborera med kryphål i den räntefria ekonomin. Sätten är många. Istället för ränta erbjuder en del en fri flygbiljett till Mecca efter ett visst sparande, medan andra går ut med erbjudanden om att spara x rupier i y månader, för att sedan kunna lyfta en sk livstidsinkomst grundad på de tidigare besparingarna.

◁ Alhamdulillah - Jag tackar himlen! För Zia-ul-Haq kom den sovjetiska inmarschen i Afghanistan lägligt. Den kritiska granskningen av Pakistan har minskat och presidenten jublar från minarettens topp.

Oppositionen växer mot generalens muslimska revolution

Den 5 juli 1977, när general Zia-ul-Haq störtade sin överordnade tillika välgörare Zulfikar Ali Bhutto, lovade han att utlysa allmänna val och överlämna makten till folkets valda representanter inom tre månader. Mer än tre år har nu gått sedan detta löfte gavs åt det pakistanska folket. Under denna tid har general Zia också gjort många andra utfästelser som ännu inte infriats. Likt en gam tår fortfarande mördarjuntan och dess ondsinta general på det hjälplösa folket.

Zia-ul-Haq, son till en bypräst, sög redan från barnsben till sig den muslimska traditionens inskränkta värderingar. Detta snäva perspektiv förstärktes sedan av en långvarig nedbrytande tjänst i den efter kolonialt mönster uppbyggda pakistanska armén. Det var allmänt känt att Zia sympatiserade med Jamat-e islam (det fundamentalistiska muslimska partiet i Pakistan), men Bhutto attraherades av den brist på ärelystnad och handlingskraft som tillskrevs Zia. En foglig person var ett mindre hot mot den maktgalne och misstänksamme Bhutto. Därför befordrade han Zia över flera äldre generaler och förordnade honom till stabchef i armén. Det misstaget kostade Bhutto livet och gjorde slut på dennes kometkarriär.

Reformer skapar oordning

Zias engagemang för att genomföra en muslimsk revolution har upprört militärregeringen och skapat oordning i flertalet viktiga samhällssektorer. Idag tillämpas t ex samtidigt tre olika rätts-system: det på brittisk tradition grundade officiella systemet, Shariat-domstolen (en domstol som tillämpar muslimsk lag och rättegångspraxis) och de fruktade militär-tribunalerna. Det råder därför stor förvirring beträffande domstolarnas domvärjo och status - och intensiv rivalitet dem emellan. Regeringens syfte är dock bevisligen att hänföra allt fler brott till sina egna militärtribunaler. Advokaterna har strejkat i protest.

Shia-muslimerna (ca 15% av befolkningen) har genom våldsamma protester lyckats förhindra en planerad årlig förmögenhetsskatt för muslimer. Deras aktioner kostade flera liv och många skadades. Regeringen planerar nu också att avskaffa bankräntan på sparmedel, något som kommer att minska intresset hos pakistaner utomlands att skicka hem pengar.

Olösta problem

Pakistans ekonomi, som lidit av stagnationsproblem allt sedan Bangladesh-krisen, har nu fullständigt brutit samman. Trots förbud mot strejker och fackföreningar har den härskande klass av kapitalister, som stödde Zias makt-

tillträde, misslyckats med att lösa eller ens mildra landets problem. De pengar som skickats till de afghanska flyktingarna från västerländska stater och araber har visserligen inneburit en temporär lättnad. Men problemen för landet kvarstår.

Inom det kulturella området har radio och television förvandlats till uttråkande förlängningar av den muslimska revolutionen i varje hus och på alla gator. Kultur- och underhållningsprogram har ersatts av monotona predikningar av religiösa halvdårar. Följden har blivit att flertalet människor istället tar in indiska underhållningsprogram.

Oppositionen från Bhuttos folkparti (PPP)

Avrättningen av Bhutto i april 1979 ledde inte till att massrörelsen och den politiska medvetenhet, som den utvecklats under Bhuttos inflytande, dog ut. Hans fru Nusrat och dotter Benazir har modigt upprätthållit positionerna tillsammans. Båda har hållits i husarrest och andra former av isolering under den här tiden, men har fortfarande stöd av majoriteten av deras kadrer och massornas sympatier. Bhutto har blivit martyr.

Många rikare figurer i Pakistan People's Party har visserligen skrämts i väg av militärjuntans despotiska taktik, men huvuddelen av »gräsrotterna» stöder fortfarande partiet. Många marxistiska grupper har också slutit upp bakom Nusrat och Benazir Bhutto för att stärka motståndet mot juntan. Ett bevis på detta är de förfuskade valen förra hösten, val som visade på PPP:s styrka (se Syd-Asienbulletinen nr 4/79, s 3).

Nusrat Bhutto till attack

I april i år upphävde general Zia några av de restriktioner som drabbat Nusrat Bhutto. Detta tillfälle använde hon till att göra ett djärvt uttalande mot Zia och krigslagarna. Uttalandet publicerades i den engelska dagstidningen Guardian den 14 april.

I uttalandet avfärdade hon påståendet att Sovjetunionen har för avsikt att ockupera eller splittra Pakistan. Hon hävdade vidare att Sovjetunionen gått in i Afghanistan på den afghanska regeringens egen begäran, och kommer att avlägsna sig när regeringen så önskar. Hon beskrev också de afghanska flyktingarna som legoknektar och gangsters som ägnar sig åt att göra affärer i Karachi och andra delar av Pakistan. I uttalandet framförde hon också en vädjan till övriga världen, att upphöra med att ge bistånd till Zia, som beskrevs som en medeltida tyrann.

Enligt en ny uppgift från militärregeringen var tillväxten 79/80 hela 6,2%; en häpnadsväckande siffra som dock inte låter sig verifieras.

Under tiden rapporterades att Bhuttos två söner och några andra ledande partimedlemmar var i Kabul, varifrån de planerade att leda motståndet mot juntan. Många pakistanska marxistiska grupper är också involverade i denna motståndsrörelse.

Motståndet i de mindre provinserna

Revolutionen i Afghanistan har uppmuntrat de regionala nationalistiska krafterna i Baluchistan, Sindh och Sarhad (NWFP) till att återuppta kampen mot centralregeringen. I Baluchistan har beväpnade strider mot armén pågått under flera år. De avtog under en tid efter Bhuttos fall, men har senare återupptagits igen. Man misstänker sovjetisk och afghansk inblandning i dessa strider eftersom baluchernas ledare är kända för sina prosovjetiska sympatier.

Tillströmningen av ett stort antal afghanska flyktingar i Sarhad-provinsen har gett upphov till konflikter mellan lokalbefolkningen och afghanerna. Afghanerna har engagerat sig i speditionssamhet och tar jobben från lokalbefolkningen inom byggnadsbranschen och andra områden. De har också tagit över den största delen av smugglarverksamheten från deras pastoonska rivaler.

I Sindh råder ett bittert hat gentemot armén. Bhutto, som var sindhier, dödades av en punjabisk junta. Hans grav har blivit ett mål för pilgrimsfärder och tusentals människor samlas där dagligen. Regeringens försök att hindra detta har varit helt misslyckade.

Juntan isolerad i Punjab

Punjab, varifrån militären och byråkratin till stor del har rekryterats, har också tagit avstånd från Zia-regimen. Bhuttos socialistiska agitation hade större effekt i Punjab än någon annanstans. Tusentals arbetare, bönder och sluminvånare ändrade inställning under hans valkampanj 1970. När Bhutto störtades förekom därför de flesta av upploppen och demonstrationerna mot armén där. Hans avrättning orsakade upplopp i stor skala i Rawalpindi och Lahore. Några av Bhuttos anhängare brände sig själva till döds i protest mot den grymma behandling militären utsatte honom för.

Den skräck för en sovjetisk invasion som regeringen försöker frammana har inte haft någon effekt på provinsens befolkning. Istället är det inte ovanligt att man hör folket på Lahores gator önska att Sovjet kommer och straffar in-

kräftaren Zia. Det gamla slagordet »Islam in danger» (Islam hotat) har ingen trovärdighet längre.

Ansträngt mellan högern och Zia

General Zia kom till makten i kölvattnet av högerpolitikernas massiva kampanj mot Bhutto. Det fundamentalistiska Jamat-e islam-partiet svarade för den ideologiska vägledningen som Zia beredvilligt omvandlade till regeringspolitik. I enlighet med Jamats ideologi påtvingades en muslimsk »revolution» uppifrån.

Den oeniga opposition som hade förenats i kampen mot Bhutto lät till en början de muslimska åtgärderna flöda. En grupp togs in i det kabinett som Zia bildade 1978. Men när han började uppskjuta allmänna val och ignorera deras andra krav undandrog sig de flesta direkt samarbete.

Bland dem som var motståndare till Bhutto, men inte satt med i kabinettet, var den förre flygmarskalken Asghar Khan. Hans politiska linje kan närmast beskrivas som milt demokratiskt liberalt. I juni reste han runt i Azad Kashmir, som har en särskild status, och dit har militärregeringen inte utsträckt sina allmänna restriktioner. Asghar Khan utnyttjade skickligt detta förhållande och höll under sin resa tal riktade mot Zia. Och till och med Jamat-e islam har klagat över det fortsatta militärstyret.

Oenighet inom Zias egen stabsledning

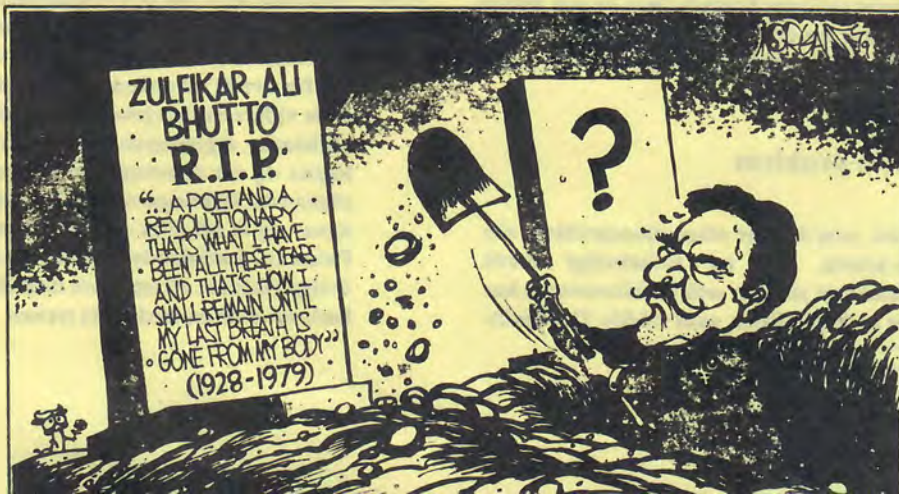
I kraft av sin vapenmakt har general Zia under dessa tre år kunnat förtrampa folkets alla önskemål och förhoppningar. Men i mars i år fick denna hans säkerhet en knäck. Ett kuppförsök avslöjades och sades komma från hans närmaste krets. Detta ledde till stora omplaceringar och de flesta i den ursprungliga befälskåren, som deltog i kuppen 1977, ersattes av nya befälhavare.

Zia har överlevt ett kuppförsök från sina egna, men ingen vet när nästa försök kan komma. Det har ryktats om en ny grupp bland officerare i mellanställning som är mot det styrelseskick Zia påtvingat landet. En del av dem har lämnat sina poster och gått med i den pakistanska motståndsrörelsen utomlands.

Utvecklingen visar vilken katastrof Zia och landet står inför. Frågan är dock om den sveper bort generalen eller om dessutom hela landet sveps med när flodvägen kommer.

(Översättning: Lena och Rune Romhed)

Gräver sin egen grav?

Textilhantverk på undantag

— Kerstin Nilsson
— Håkan Persson

foto: Håkan Persson

Indiskt konsthantverk, speciellt textilhantverket, har anor långt tillbaka i tiden. Man har funnit textilfragment efter civilisationen i Indusdalen (4000 - 1500 f Kr), i lämningar i Mohejor-Daro och Harappa. Som industri är Kalamkari-industrin i södra Indien den äldsta. De målade tygerna var världsberömda och mycket eftertraktade i hela den då kända världen redan vid kristendomens början.

Exportrestriktioner under 17-1800-talen, pålagda av engelsmännen för att skydda den egna textilindustrin, gjorde att det indiska textilhantverket tvingades till en mycket lägre produktion än vad man hade haft på flera århundraden. När de maskinvävda och maskintryckta tygerna kom så försvann också en hel del traditionella mönster och utföranden eftersom de var komplicerade och svåra att framställa maskinellt.

Vid mitten av vårt århundrade var det indiska hantverket hotat på allvar och utarmningen av traditionerna var påtaglig. Att söner och kanske också döttrar till hantverkare skall fortsätta inom yrket är inte längre säkert med de knappa möjligheter till försörjning som det ger. Både fäder och barn är många gånger överens om att det är bättre att söka sin utkomst inom andra yrken och den långa familjetraditionen bryts. Hantverkarskunnandet fördes ju vidare från far till son inom de skiftande kasten men med social mobilitet och uppmykning av det traditionella livet i byar och familjer bryts många gånger denna månghundraåriga tradition.

Statliga insatser

1952 inrättades den statliga institutionen All India Handicrafts Board för att bevara,

vårda och utveckla konsthantverkstraditionerna. AIHB delar också ut National Award of Master-Craftsman, ett erkännande och ett penningpris på 2.500 Rs till framstående hantverkare.

Trots dessa statliga insatser för konsthantverkets fortlevnad eller t o m överlevnad, kan man påstå att de inte är tillräckliga. Många krafter verkar för urvattning av traditionerna och förflockning av hantverket.

Den största svårigheten för hantverkarna idag är de stadigt och snabbt stigande

Kerstin Nilsson är utövande konsthantverkare och lärare i textiltryck på konstindustriskolan i Göteborg. Håkan Persson är kulturarbetare och utställningsintendent i Sällskapet Maneten som är en samarbetsorganisation för västsvenska kulturarbetarföreningar.

▽ Vindning av varp till väv.

råvarupriserna. Hantverkarna är en grupp som lever under ganska knappa förhållanden och penningekonomin gör det svårt för dem att ha råvaror och färdiga produkter i lager i någon större utsträckning.

Staten och vissa banker kan tillhandahålla lån till råvaruinköp, men byråkratin är krånglig och lånen svåra att få. Och i en familj som behöver pengarna till mat eller till döttrar som skall giftas bort måste lånen många gånger gå till det dagliga livets kostnader i stället för till investeringar i hantverket.

Lönen, eller förtjänsten, är också mycket låg. Bara 5 - 10 procent av totala priset utgör hantverkarens förtjänst. Möjligheten är alltså att producera mer per tidsenhet och detta leder ofta till en försämring i kvaliteten.

De traditionella framställningssätten är tidskrävande och möjligheterna till besparingar finns men - ganska ofta - på bekostnad av den ursprungliga kvaliteten. En av de block-tryckare vi besökte stod just i begrepp att lämna textiltryckningen med träblock. Han använde block som funnits i

familiens ägo i flera generationer och framställde tryckta tyger i traditionella mönster. Familjen skulle nu bygga om sin lilla tryckverkstad till ett screen-tryckeri, alltså samma metod som används i industri. Det är en snabbare metod som gör att arbetet kan rationaliseras mycket. Under samma tidsperiod kan denna familj nu framställa tio gånger så mycket och förtjänsten ökar i samma omfattning.

Nya metoder

Materialet, råvarorna, tar som vi tidigare nämnde mycket stor del av den totala kostnaden och genom att övergå till andra material kan man både minska kostnaderna och också många gånger förenkla framställningen. Inom textilhantverket används t ex numera mest kemiska färger i stället för de traditionella växtfärgerna. Mönster och färger som tidigare varit knutna till en speciell teknik kan nu framställas snabbare och billigare med en ny

metod och den gamla metoden konkurreras ut och försvinner snart i glömska.

På grund av att förtjänsten är låg och ordergången och avsättningsmöjligheterna begränsade är hantverkarna mycket beroende av de beställningar de kan få. De har därför inte råd att avstå från en beställning som bryter mot de traditioner som finns inom hantverket. Beställarna, affärsmännen, som säljer till den inhemska medelklassen och överklassen, eller på export, gör sina bedömningar på hur pass säljbar varan är. Med vetskapen om att västerländska mönster och utföranden idag är mer efterfrågade så frångår man de traditionella kvaliteterna till förmån för de lätt sålda.

Utvecklingen inom indiskt hantverk är i bästa fall på väg mot samma utveckling som i Europa och västvärlden - ett konsthantverk med betoningen på konst vid sidan av en större förflackad industri med masstillverkning som tar modern teknik till sin hjälp.

I sämsta fall kommer det indiska textilhantverket snart att dö ut. □

▽Tye and dye. Mönstret knyts.

Bandhana - Tie and Dye - Plangi

Bandhana, ett lokalt ord för vad vi i vanligt tal brukar kalla *Tie and Dye* eller *Plangi* är ett mycket gammalt hantverk som utövas i olika delar av världen. Den tidigaste dokumenterade tie and dye-textilen är från Indien och Japan omkr 500 - 600-talet. I slutet av 1800-talet fick hantverket konkurrens av tygtryckarna som tryckte och sålde billiga kopior av tie and dye.

Tie and Dye - knyta och färga - är en reserveringsteknik. Den består av knytning, bindning, vikning etc av vissa delar av tyget så att färgen inte kan tränga igenom dessa delar vid färgningen.

I Indien är bandhana som regel mångfärgad (uppemot åtta färger i välarbetade textilier) och småskalig i mönstringen. Synteffärger används numera.

Jamnagar och *Bhuj* i Gujarat och *Jaipur* i Rajasthan är kända för sitt bandhana-kunnande.

Patola - dubbelikat

Patola är i Gujarat beteckningen på en sidenvävnad med mönstring i dubbelikat, en ikatteknik där både varp- och inslagstrådarna mönsterfärgas. Vävnaden blir då lika på båda sidor.

Metoden är mycket tidskrävande. Det tar ca tre månader för tre personer att framställa en sari (nästan sex meter) i traditionellt mönster. Dessa saris används enbart vid speciella högtider, bröllop etc.

Patan i Gujarat är en av de tre platser i Indien där Patola görs ännu idag. Traditionen är minst tusen år men numera används syntetfärger i stället för växtfärger.

Dubbelikat görs också på ett fåtal platser i Indonesien och i Japan.

△ Patolavävning (dubbel-ikat). Mönstret syns redan i varpen och framträder helt i väven med inslagen. Mäster Chhortalal M Salvi i arbete.

Kalamkari

Persiskt ord:

Kalam = penna, pensel
Kar = arbete

I Sydindien kallas blocktryckta och målade eller enbart målade bomullstyger för *Kalamkari*. En kalam eller pensel används vid framställningen. Fortfarande används växtfärger utom den blåa som oftast ersatts av syntetisk indigo.

Kalamkari-industrin är den äldsta »industrin» i Indien. Den var världsberömd och uppskattad av utlänningar redan vid kristendomens början.

Masulipatnam och byarna där omkring och *Kalahasti* i Andhra Pradesh är nu de mest kända platserna för kalamkari.

I Masulipatnam - blocktryckt och målade tyger, ofta blom-mönster och djur.

I Kalahasti - enbart målade tyger med mytologiska scener oftast med texter på det lokala språket.

△ Blocktryck i Kalamkari. Mönstret trycks innan textilen också målas.
▽ Kalamkari. Målning av den gula färgen.

Blocktryck

Blocken är oftast gjorda av sesamträ. Träet slipas mycket noga plant mot en sten och kritas in. Mönsterförlagan fästs på stocken och mönstret överförs med ett litet huggjärn.

Blocken förarbetas med borr och grovt huggjärn och finarbetas med mycket fina mejslar. Ett träblock tar ca 3-4 dagar att tillverka.

Metallblock görs av små metallstift eller »kopparremсор» som hamras in i ett träblock. Metallblock används enbart till konturer. Träblock används till ifyllnad men också till konturer. Träblockstryckta tyger är mest förekommande.

Även mindre blocktrycks-industrier, familjeföretag, övergår nu till screen-tryck där förtjänsten är mycket större.

Blocktryckstekniken är vanlig över hela landet.

▽ Tillverkning av tryckblock i trä.

◊ Blocktrycksindustri i New Delhi.

△ Tryckblock i metall.

△ Tillverkning av tryckblock i trä.

Laglöshet gör rika ännu rikare:

— Erni & Ola Friholt

Skogen skövlas Jorden stjäls

Korruption och maktmissbruk är vanliga företeelser i Sydasiens. Byarnas överklass bryter lagen för att berika sig och använder den mot de fattiga för att utarma dem och hålla dem nere. Man tilltvingar sig risfält genom tjuvplantering. Man fifflar med kontrakt på skogsavverkning och skövlar skyddade skogar. Den bangladeshiska organisationen BRAC skildrar detta i en ny bok. Erni och Ola Friholt har läst den och rekommenderar den till folk som sysslar med bistånd.

□ *Timmer lastas på lastbil i Kaptai (Chittagong Hill Tracts). Såväl avverkning och flottning som lastning utförs av stamfolken, och det här är knutpunkten i exploateringen av dessa folk.*

erni & ola friholt

När Anwar och Kashem kom med sina tio underhuggare till risfältet var ägaren redan där med sin familj och sina grannar. Efter en stunds spänd avvaktan drog sig nykomlingarna tillbaka. Här hjälpte inte de falska papper de skaffat på skattekontoret. Ägaren och hans familj planterade sitt risfält som förut.

Men jord kan stjälas öppet på fler sätt än genom tvångsplantering. När riset mognat ockuperade Anwar och Kashem ett och ett halvt tunnland av fältet och började skörda det medan ägaren, en stamfolksfamilj, höll på att skörda ett annat fält med hjälp av hyrda arbetare. I samma veva kom polisen till platsen, började förolämpa jordägaren och arresterade en av hans arbetare för någon påstådd överträdelse. De tog honom med sig till marknadsplatsen i Taluquandi, där de efter underhandlingar släppte honom mot en muta på 500 Taka, två månadslöner. Jordägaren hade inga kontanter, så de tog en garanti från en av hans släktingar.

Jordägaren överspelad

Dagen därpå kom en ny grupp på tio arbetare ledda av Matin Master, sekreterare för det lokala Bangladesh Nationalist Party (regeringspartiet), och han visade upp ett papper med officiell stämpel och, enligt vad han påstod, undertecknat av polischefen. Papperets innehavare beordrades skörda allt omstritt land och lagra riset tills saken var avgjord. Införstådda med förfarandet var den lokale parlamentsledamoten för Bangladesh Nationalist Party, kommunordföranden och andra ledande personer. Matin Master skördade och sa att hälften skulle gå till den som planterat fältet och hälften till den kommunala kassan. Allt övrigt omstritt land blev planterat och skördat av Anwar och Kashem. Den rättmätige ägaren fick ingenting.

Resultatet av denna fyndiga fördröjningstaktik är att ägaren av jorden förvirras och ockupanterna stöds medan stamfolken kläms åt (...) Senare började Matin Master sälja riset under förevändning att han måste betala arbetarna. Ingen

vet hur mycket han skördade, hur mycket han betalade och hur mycket han behöll i lager.

Anwar, Kashem och Matin Master är ledande män i en by i Bangladesh. Den här historien och citatet ovan finns i boken *The Net* (Nätet), utgiven av den bangladeshiska organisationen BRAC, vilket uttolkas Bangladesh Rural Advancement Committee. BRAC bedriver utvecklingsarbete i sitt land sedan åren efter dess frigörelse från Pakistan 1971. Organisationen har hämtat idéer hos Paulo Freire och utvecklat en metod för läs- och skrivundervisning enligt Freires mönster. Den innebär bland annat att eleverna lär sig sammanställa och tolka det de gemensamt vet om sin egen situation och om traktens makthavare: storjordägarna, myndigheterna, entreprenörerna och andra skojare.

Stamfolken blir egendomslösa

Boken beskriver hur dessa makthavare samarbetar för att plundra traktens befolkning på snart sagt allt: jord, boskap, pengar och självaktning. Trogna sina ideal har BRAC-arbetarna då de samlade stoff till boken framkallat ett folkligt motstånd mot korruption, övergrepp och utplundring. Man utgår i beskrivningen från tio byar i ett gränsdistrikt befolkat mest av stamfolk. Förtryckargrupperna är mestadels nykomlingar i trakten och tillhör den dominerande folkgruppen i Bangladesh, de muslimska bengalerna. Stamfolken finner inget stöd hos regeringen, och de riskerar att förvandlas till ett egendomslost proletariat.

Från olika håll slår än den ene än den andre av traktens förtryckare ner på enskilda familjer och utnyttjar också lagen, polisen och myndigheterna för att förvirra dem, överflygla dem och till och med bestraffa dem för uppdiiktade brott. I det samhälle som skildras i *The Net* är rättslösheten total. Verkligheten är vad de mäktiga påstår att den är vid varje enskild tidpunkt. Och den formas med mutor och falska intyg och kontrakt. Lokala myndigheter, polisen och det statliga undervisningsväsendet tjänar främst sina egna intressen, tar emot och fördelar mutor, sviker löften, gör falska papper och mjölkar fattigt folk och statskassan på hundratusentals Taka.

Tjuveri på kontrakt

Landstöld är en vanlig företeelse. Boken visar bland annat också hur entreprenörssystemet utnyttjas. Staten äger och kontrollerar det mesta av skogarna i landet. Men liksom fallet är i Indien har den bangladeshiska regeringen ingen egen apparat för att utföra skogsarbete. Sådant utlyses

på entreprenad, enligt principen om vem som betalar mest för ett kontrakt på avverkning, allt tänkt att ge statskassan största möjliga inkomst och förhindra okontrollerad huggning och manipulation med priserna. Hur det verkligen fungerar belyses av följande exempel:

Inne i skogarna förfogar stamfolken över åtskilliga outnyttjade jordbitar. Av skogsdepartementet tilldelas vissa entreprenörer officiellt gratis rätten att slutavverka dessa trädfattiga och skenbart värdelösa jordstycken, som ofta bara innehåller stubbar. Inofficiellt betalar entreprenörerna tusentals Taka i mutor till skogsdepartementets tjänstemän för att få »gratiskontrakten». Stubbarna är betydelsefulla. De ger nyckeln till inkomsterna.

Entreprenörerna hyr arbetare och skickar in dem i den omkringliggande skyddade skogen, där de huggar de bästa timmerträden och släpar dem till den kontrakterade jordbiten, en stam till varje stubbe. Med ett par hugg fräschas de gamla stubbarna upp, och departementets skogsvaktare »stämplar» trädet med en särskild hammare. Utan sådan stämpel får träd inte föras ut ur skogen. Proceduren upprepas oftast flera gånger, och det beräknas att 90% av all avverkning sker i otillåten skog på det här sättet.

Alla är mutade

Naturligtvis måste både arbetare, polis och skogstjänstemän mutas. Arbetarna får dubbel lön då de arbetar i otillåtet område. De gör det ju på egen risk! Mutorna kostar mellan en tredjedel och hälften av den enorma bruttovinsten. Varje entreprenör beräknas tjäna en nettoinkomst av 100.000 Taka sedan utgifter och mutor betalats. I det område som BRAC studerade var 40 entreprenörer igång under fem månader, var och en med cirka 100 anställda. Åtskilliga entreprenörer har samtidigt byggnadskontrakt med regeringen och tjänar då dubbelt på virket. De som förlorar är skogsdepartementet och statskassan, liksom landet som helhet och slutligen de som bor i skogen och normalt lever av den, det vill säga stamfolken. Skogen skövlas ju i praktiken utan urskillning. Timmer och ved ger ungefär lika stora kvantiteter vardera.

Det är lätt att förstå att skogsförstöringen blir enorm och måste förklaras. Därför skyller både skogsdepartementets tjänstemän och entreprenörerna på lokalbefolkningen, som oftast är illitterat och helt ovetande om vad de beskylls för. Men denna konstruerade verklighet ligger sedan till grund för skogsprojekt som riktas till stamfolken i skogarna, de som bäst vet vad skogen ger om den aktas. Stamfolken och annan lokalbefolkning ska i dessa projekt få lära sig känna ansvar för skogen och förstå att de inte kan härja så som de på-

thomas bibin

□ Decemberskörd av ris utanför Bogra. Inte alltid en självklar rätt för den jordägande småbonden.

stås göra! Från delstaten Bihar i Indien känner vi igen situationen och den officiella framtoningen av den. Också där är det entreprenörer som skövlar och stamfolk som får skulden.

Allmängiltigt problem

Det är därför troligt att *The Net* är giltigt som skildring av många fler byområden i både Indien och Bangladesh. Den rekommenderas varmt till de organisationer i Sverige som stöder olika utvecklingsprojekt i Bangladesh eller Sydasiens överhuvudtaget. Förhållandena växlar från ort till ort, från land till land, men grundmönstren visar sig ofta vara beklämmande lika.

Om denna raka och tydliga redogörelse fick spridning i Sverige skulle BRAC därmed också kunna öppna ögonen på många svenskar som idag troskyldigt ger av sitt överflöd för att sända mat, kläder, pengar eller så kallade utvecklingsresurser till Sydasiens länder. Det räcker inte med att vilja väl. Man hjälper därigenom oftare förtryckarna är de förtryckta. Vi låter BRAC säga det med egna ord:

För den som vunnit någon förståelse av den lokala maktstrukturens operationer är det inte längre förvånande att resurser avsedda för »utveckling» inte åstadkommer mycket utveckling och sällan når de fattiga. Det är faktiskt förvånansvärt om någonting alls når de fattiga. Det är emellertid en intressant fråga om det finns ett system avsett till att uppnå utveckling och gynna vanlottade människor och att detta system helt enkelt inte fungerar väl, eller om det system som finns i själva verket är avsett att befästa och stärka banden mellan stadens och landsbygdens eliter och fungerar mycket bra. En sak tycks klar: att orden och planerna betyder lite, och att de verkliga maktförhållandena avgör vad som verkligen händer. ■

Låt Afghanistan bli en

Om en av de över en miljon afghanerna som idag befinner sig i exil öppet kritiserar den nuvarande regimen i Kabul så blir hans släktingar i Afghanistan lidande. Det brev som här följer i redigerat skick är därför endast signerat »K». Det skrevs i februari 1980.

Brevskrivaren är känd som en förkämpe för demokrati och mänskliga rättigheter. Han tillhörde oppositionen under tiden före Tarakis maktövertagande i april 1978, ett maktövertagande som han inledningsvis stödde. Men redan efter några månader ändrade han uppfattning.

Brevskrivaren och flera medlemmar av hans familj har också erfarenhet av hur det är att vara politisk fånge i Afghanistan, både före och efter 1978. Hans brev är ett personligt dokument, en partsinlaga om man så vill. Många sakuppgifter är inte möjliga att verifiera (jfr Amnestys rapport från 1979, ref i bulletin nr 4/79) och brevskrivarens ståndpunkter är inte nödvändigtvis redaktionens.

Men vi tror att brevet uttrycker den berättigade förbittring som det afghanska folket känner idag.

Under de senaste tjugo åren har den ryska regeringen alltid deklarerat att dess vänskap med Afghanistan är ren och osjälvvisk. Men vid första tillfälle iscensattes en statskupp och president Daouds regering störtades. President Daoud hade varit en nära vän till Sovjet. Han hade köpt ryska tanks, jetplan och kalshinkovs. Men det var dessa ryska tanks som anföll hans palats. Det var ryskutbildade officerare som först, i hans åsyn, dödade hans hustru och barn och sedan dödade honom.

Ryssarna är vana att utöva kommunism i de asiatiska rådsrepublikerna med rent våld, så de befallde sina marionetter i Afghanistan att följa den hårda linjen. Den förste kommunistiske presidenten, Noor Mohammad Taraki, tillkännagav officiellt att alla partimedlemmar och armén skulle »flå levande vem helst som motsätter sig regeringen». Med detta tillkännagivande inleddes den mardrömsliknande tragedi i Afghanistan som hittills lett till döden för hundratusentals oskyldiga barn, kvinnor, gamla och unga och till förflyttningen av mer än en halv miljon människor från hemlandet.

När president Hafizulah Amin efterträdde president Taraki, också genom en blodig kupp, gick han så långt som att officiellt meddela att alla partimedlemmar och armén skulle »omedelbart skjutas och på platsen döda vem helst som misstänks för att vara i opposition mot regeringen».

»Rådgivare»

Ryssarna ledde alla dessa aktiviteter: När Taraki levde fanns det omkring tiotusen ryska militära »rådgivare» i landet. Hemliga polisen, organiserad och ledd av ryska »rådgivare» fängslade tiotusentals människor, ofta hela familjer. Det var alltid en rysk »rådgivare» som synade fången och bestämde vilken typ av tortyr som skulle användas mot honom (henne). De vanligaste typerna av tortyr mot fängslade i Afghanistan är elchocksbehandling, piskning, sparkar mot känsliga kroppsdelar, lavemang med kokande vatten, »köldbehandling», misshandel med kokande vatten, våldtäkt av kvinnor etc.

Hemliga polisen tog sig in i hem mitt i natten, konfiskerade alla kontanter och värdesaker och förde bort familjemedlemmar som senare ej hördes av.

Bara i Kabuls fångelser fanns det mer än hundratusen politiska fångar. Ännu fler än så fanns i fångelserna ute i landet. I Kabul var det, enligt officiella tillkännagivanden, femtusen fångar som släpptes, men det verkliga antalet frisläppta var ännu lägre. Så alla de övriga fångarna antingen avrättades eller bara försvann. Ihållande rykten i Kabul hävdar att tusentals fångar har blivit hemligt deporterade till Sovjet där de tvingas ödsla bort sina liv i tvångsläger.

— K

Tortyr

Nästan alla kunde fängslas: läkare, jurister, lärare, tjänstemän, arbetare, bönder, kvinnor, barn, åldriga, fysiskt och mentalt sjuka. Centralfängelset i Kabul kom att kallas »universitetet» på grund av det stora antalet intellektuella fängslade där. Men ändå var detta inte nog för ryssarna och deras marionetter i Kabul som kallade sig »Demokratiska folkpartiet» för att vilseleda folket.

Personer som gjorde passivt motstånd mot regeringen fängslades, torterades och avrättades. De som gjorde aktivt motstånd mot regeringen massmördades. Afghanerna är mycket fattiga, men samtidigt mycket stolta. De älskar friheten och de är mycket religiösa. När de insåg att en djurisk, skoningslös, totalitär regering tagit makten, en regering som inte tror på Gud, heder, mänskliga rättigheter, moral och samvete, och när de insåg att den vidriga, lissande och smygande ryska imperialismen håller på att sluka Afghanistan, då reste sig afghanerna mot detta tyranni.

När människorna i en by gjorde motstånd mot arméns tyranni kom genast ryska mig-plan och mass-bombarderade hela grupper av byar i området. Efteråt kom armén och belägrade byarna. Varje hem genomsöktes, alla kontanter och värdesaker konfiskerades, och åtminstone en

vändpunkt för Sovjet!

vuxen man arresterades. Fångarna togs till en plats långt bort där de sköts. Därefter blev de kastade i stora gropar som grävts med bulldozers. Ofta blev sårade begravda levande i dessa stora gropar. Jag behöver inte namnge någon speciell by, för detta har inträffat i nästan varje distrikt. I varje provins har det förekommit.

När en etnisk grupp gjorde uppror följde regeringen hela denna grupp med tillfångataganden, bombanfall och massavrättningar. Alla nooristanis, hazaras, tadjiker och pashtooner kan vittna om detta. Senare gick den ryska armén och den afghanska regeringen så långt att de omringade en by, tog ut alla vuxna män och avrättade dem.

Ryssarnas och deras marionetters extremt skoningslösa, djuriska, barbariska och totalitära åtgärder i Afghanistan har tvingat vår nation att genomlida de värsta tragedier. Möjligheterna till en demokratisk politisk utveckling i landet har satts i fara. Den afghanska nationen samlas i islamiska rörelser som kommer att fortsätta kampen mot den ryska imperialismen i årtionden för att befria sitt land.

Efter andra världskriget försjönk västländerna gradvis in i en djup sömn. De insåg inte i tid att en ny imperialism, en mer skoningslös och mäktigare imperialism höll på att växa fram. På så sätt kom den ryska imperialismen att överraska väst och världen. Afghanistan har åtminstone gjort västvärlden medveten om denna dödsfara.

Några fångar tillfrågades om vad som varit svårast i fångelse. Nästan alla svar

var likalydande. Varje fånge hade klätts av naken, torterats, skymfats och sedan satts i en kvävande cell. Under ett dygn hade de fått gå på toaletten bara en gång, i femton minuter. Alla hade lidit på samma sätt. Bara ett exempel: En familj på tre hade fångslats. Mamman och pappan hade först klätts av nakna och sedan torterats och skymfats till de svimmade. Deras sexåriga barn hade tvingats bli vittne till detta. Därefter hade hemliga polisen torterat barnet till döds medan föräldrarna skrikande och vädjande sett på. Detta exempel ger jag därför att det omskrivits i den officiella tidningen.

Med allt detta började folket intensivt hata ryssarna och deras marionettregering, och det folkliga motståndet ökade. Ryssarna överraskades och drabbades av panik, för tidigare hade de alltid krossat opposition på kort tid, till exempel i Tjeckoslovakien och Ungern. Men i Afghanistan hade hela folkets motstånd fortsatt i mer än ett år. Så ryssarna genomförde ännu en machiavellisk plan. De offrade sina egna lakejer: president Taraki och sedan president Amin, båda avrättades.

Ryska armén ockuperade Afghanistan och ännu en marionettregering installerades. Sedan förklarade den nya regeringen att president Amin varit CIA-agent. Bara en dumbom skulle kunna tro att president Amin var CIA-agent. Den verkliga anledningen till anklagelsen är att ryssarna i Afghanistan oväntat fick möta ett väpnat motstånd som nu varat i snart två år.

Detta är en källa till hopp för de länder i tredje världen som försöker försvara sin självständighet och för de förslavade staterna i Östeuropa och Centralasien. Om västländerna kan stå emot ryssarnas aggressiva hot och visa stark vilja och verklig respekt för mänskliga rättigheter och frihet så kan kanske detta svarta hot stoppas i tid.

Afghanistan - vändpunkt?

I och med att ryska armén i slutet av december 1979 ockuperade Afghanistan och satte in en ny marionettregering har situationen förvärrats. Nu har ryssarna inte bara den militära kontrollen, utan de styr också den civila sektorn genom tusentals »rådgivare».

Aterigen använder de det tveeggade svärdet i Afghanistan: å ena sidan har de ockuperat landet, å andra sidan meddelar de att deras armé ska lämna landet och att regeringen respekterar islam. Allt detta är fördröjningstaktik. Först vill de krossa folkets uppror med rent våld, och när och om de vinner full kontroll över landet kommer de att förslava det afghanska samhället som de gjort i de centralasiatiska länderna.

Ryssarnas aggression är inte och kommer inte att bli begränsad till Afghanistan. Ryssarna vill använda Afghanistan som ett språngbräde först för att anstifta oro i Pakistan och Iran och sedan organisera ett kommunistiskt maktövertagande i dessa länder för att nå Persiska Golfens och Indiska Oceanens varma vatten.

Under det senaste årtiondet har ryssarna lyckats stärka sin militära ställning i Östeuropa. De har också byggt upp språngbräden i Latinamerika och Afrika. Alla dessa åtgärder ingår i en långsiktig plan för ett globalt maktövertagande.

Afghanistan kan bli vändpunkten som markerar den ryska imperialismens tillbakagång, för där har folket börjat ett nationellt befrielsekrig mot det kommunistiska systemet, den ryska armén och marionettregeringen. De kan besegra ryssarna om västländerna sluter upp mot de ryska offensiverna världen över. ■

Inte övertygande om Afghanistan

Charpentier, Carl-Johan: Afghanistan mellan Mecca & Moskva (Arbetarkultur 1980, ca 45:-).

Charpentiers bok inleds med en bakgrundsbeskrivning, och huvuddelen av boken behandlar utvecklingen i Afghanistan från statskuppen i april 1978 fram till februari i år, alltså efter den ryska inmarschen i december 1979. Och om den säger Charpentier så här: »Jag tar avstånd från inmarschen, samtidigt som jag har en viss förståelse för den.»

Och förståelse har han verkligen. Han menar nämligen: »Ytterst bär USA-imperialismen och den internationella reaktionen skulden för det som hänt» och ger Bresnev rätt i att Sovjet hjälper Afghanistan att försvara sig mot aggression utifrån. Detta utan att alls kunna belägga de CIA-intriger han finner sannolika och utan att alls försöka utreda former och omfattning av USA:s och Kinas påstådda stöd till gerillan.

När det gäller framtiden menar författaren att om ryssarna inte drar sig tillbaka utan »försöker satellisera Afghanistan kommer man att möta hårt motstånd från fler grupper än de som idag utgör oppositionen». Ännu i februari 1980 hade författaren inte insett att motståndet mot ryssarna redan då var i det närmaste totalt. Det är kanske inte så märkligt eftersom han grovt undervärderar den opposition som fanns före ryssarnas invasion. Fram till våren 1979 var, enligt författaren, oppositionen »ganska obetydlig». Under »revolutionens första fas» skedde utrensningarna av »revolutionär nödvändighet» men sedan, menar författaren att »regeringen blev överkänslig» för kritik. Märk ordvalet.

Charpentier tycker det är »storartat» att Amin i april 1979 - även om han bluffade om antalet - erkände förekomsten av politiska fångar. Det skulle, enligt författaren, »aldrig en borgerlig europeisk president göra». I Sverige är halva befolkningen konstant i opposition så Charpentier finner det inte så konstigt att några få procent var i opposition i Afghanistan - Amins uppgift att den var två procent i april 1979 bedömer han som »något i underkant». »Bara för att landet blivit kommunistiskt är det inte ett himmelrike.»

Jag tror författaren kom sanningen närmare om han vände på kakan. Möjligen var det två procent av befolkningen som vid den tidpunkten aktivt stödde regeringen, men många afghaner skulle hävda att de regeringstroga vid den tiden var ännu färre. Enligt författaren var det »mutkolvar» och »anti-demokrater» som utrensades och mot den gamla tidens topp tjänstemän var man »ibland onödigt hård». Men både Taraki, och senare Amin, deklarerade i offentliga tal att

all opposition var förbjuden. Det var - och är förstås också idag - livsfarligt att öppet, direkt eller indirekt opponera sig mot regeringen.

Det var sannerligen inte bara forna topp-tjänstemän som rensades ut. Flera av mina vänner försvann under den här tiden. Bara försvann. De var inga forna topp-tjänstemän, »mutkolvar» eller »anti-demokrater». En del var parcham-medlemmar, andra tillhörde den kinesiska grupperingen Shola-Jaweed (Eviga flamman). Många religiösa ledare med familjer fick offra livet.

Under det första året efter statskuppen avrättades bara i Kabul mer än 12.000 politiska fångar, detta enligt vad president Amin meddelade i radion i september 1979. 12.000 avrättade i fängelserna i Kabul är också den siffra Amnesty International uppger, men enligt kabulborna är siffran flera gånger högre. Om man jämför 12.000 avrättade bara i Kabul under det första året efter statskuppen med de politiska avrättningarna i Iran under det första året efter shahens fall, kan man konstatera att mordandet i Kabul relativt sett fått mycket publicitet. Mot den bakgrunden övertygar inte Charpentiers tal om »överdrivna pressuppgifter» och »svart propaganda» i västerlandets massmedia. Vilka har bedrivit denna propaganda? Le Monde? International Herald Tribune? Guardian? Economist? Boken har ingen källförteckning, och saknar källhänvisningar.

Författaren talar om »den internationella het-sen mot folkets regering». Enligt min mening är det mer korrekt att tala om den internationella solidariteten med det afghanska folket.

Jag arbetade i Afghanistan från juni 1978 till februari 1979 och besökte därefter landet i augusti och september 1979. Under den tiden kunde jag följa utvecklingen både i huvudstaden och på landsbygden där jag tidvis arbetade, från den första tidens entusiasm, som jag delade, fram till den blodiga hösten 1979. Min bild av verkligheten skiljer sig i hög grad från den som tecknas i »Afghanistan mellan Mecca och Moskva».

Boken inleds med deklARATIONEN att den inte är en faktabok. Det håller jag med om. Men när författaren karakteriserar den som en »antropologisk resebok» ställer jag mig frågande. Snarast är det avsaknaden av antropologiskt perspektiv som är slående. Försöken till analys av ekonomiska och sociala förhållanden, den politiska strukturen och islams roll är, i den mån de överhuvudtaget finns, ytterst bristfälliga.

CARL-JOHAN CHARPENTIER AFGHANISTAN mellan Mecca & Moskva

ARBETARKULTUR

Avsnittet om kultur och språk innehåller mängder av fel. Jordreformen, alfabetiseringen och andra delar av regeringsprogrammet var lovvärda, men det nödvändiga påpekan-det att de huvudsakligen misslyckades gör aldrig författaren. Den miljon afghaner som under Daoud-tiden vistades i Iran och Gulf-staterna var ej, som påstås, politiska flyktingar utan gästarbetare. Slöjan återinfördes inte, den hade aldrig avskaffats etc etc. Det är inte bara när författaren beskriver loppmarknaden på konfiskerade bruksföremål och gamla kläder från Daoud-familjen och andra medlemmar av den forna kungafamiljen som »en ren tusen och en natt-utställning» av dyrbarheter som man misstänker att hans huvudkälla är Kabul Times (regeringens officiella språkrör).

Charpentier, filosofie doktor på en avhandling om Afghanistan, har tidigare i Sydasiabulletinen skrivit att »den bild av revolutionen som givits i massmedia, både svenska och utländska, är dålig, tendentiös och okunnig». Det är ett hårt omdöme som tyvärr stämmer bra på hans egen bok. ■

— Katarina Larsson

GENMÅLE:

Amin var vändpunkten!

Visst avrättades ca 12.000 politiska fångar i Kabul men det KL inte har fattat var att det var Amin som i huvudsak var ansvarig för detta och att han senare valde att använda sig av sina egna brott för att smutskasta den då nyligen mördade Taraki. När KL menar att jag överdriver pressens svarta propaganda missar hon likaså att min kritik av pressen främst gäller revolutionens första tid. Dessutom ger jag omkring ett tjugotal källhänvisningar, något som rimmar mycket illa med KL:s påstående om att källor saknas. Bo Utas' granskning av massmedia i Sydasiabulletinen 3-4/78 visar tydligt överdrifternas storlek och karaktär.

KL nämner en miljon gästarbetare. Varför valde dessa människor att arbeta utomlands? Undersysselsättning var inte den enda orsaken! Vidare nämner hon den sk loppmarknaden, utan att tala om att det rör sig om två utställningar: en med försäljning av husgeråd och bric-à-brac, och en som enbart visade konfiskerade dyrbarheter.

Enligt KL är avsnittet om språk och kultur behäftat med mängder av fel. Det är egendomligt, eftersom just själva indelningsgrunderna följer gängse facklitteratur även om jag gjort förenklingar. Se t ex första sidan i Klaus Ferdinands arbete »Nomadism in Afghanistan». Slutligen hävdar KL magsurt och givetvis utan belegg att flera avsnitt är ytterst bristfälliga och att boken saknar antropologiskt perspektiv. Detta och hennes egen slutsats om tendentiös okunnighet faller till syvende og sist tillbaka på henne själv. Med stor säkerhet konstaterade KL en gång på ett möte i Göteborg att det »tar ett helt människoliv för en vanlig afghan att spara ihop trettio kronor»; detta apropå en diskussion om sk brudpris. Och vid ett annat tillfälle hävdade hon att inga moderna antropologer använder

ordet »stam» (tribe)! Sådana uttalanden säger onekligen en hel del om KL:s eget perspektiv och kunskaper.

Några års studier av Afghanistan skulle inte skada.

När jag skriver att jag tar avstånd från inmarschen »samtidigt som jag har en viss förståelse för den» handlar det om en nyans som KL har svårt för att uppfatta. Just denna oförmåga präglar hela hennes inlägg, ett känsloladdat aktstycke där hon försöker dölja sin personliga illvilja mot mig genom att försöka föra en diskussion om Afghanistan. För KL handlar det inte om konstruktiv debatt utan om politisk antagonism. Yttrandet om Sovjet har föllts efter mig av personer som Graham Greene i Newsweek och Berlinguer i Corriere della Sera.

Att flera utländska stater stött gerillan från ett tidigt stadium förnekar inte ens gerillan själv. Sakförhållandet är uppenbart. USA-imperialismen och dess lierade har stor del i skuldbördan.

I efterhand och med facit i hand kan jag konstatera att jag övervärderade saur-revolutionens förmåga. Man gick för fort fram och skapade genom egen klumpighet onödiga antipatier. Jag vidhåller dock att oppositionens verkliga framväxt sammanföll med Hafizullah Amin's tilltagande makt och påföljande brutalisering.

Jag betvivlar inte att KL har vänner som försvann. Dock tror jag inte att man efter ett drygt halvår i Afghanistan kan lära känna afghanska byråkrater så väl att man kategoriskt kan kalla dem omutliga, när själva systemet med sina lojaliteter uppåt och nedåt ofta tvingar de mest hedervärda personer att själva spela med. ■

— C-J Charpentier

VAD ÄR AFGHANISTANKOMMITTÉN?

Afghanistankommittén tillkom ursprungligen för att anordna en demonstration mot Sovjets ockupation av Afghanistan. Demonstrationen hölls i Stockholm den 2 februari och samlade 1.500 personer. Ett 20-tal organisationer skrev under uppropet inför demonstrationen. Delar av den ursprungliga kommittén konstituerade sig som Afghanistankommittén i början på maj och finns hitintills endast i Stockholm.

Afghanistankommittén har följande mål:

- att stödja det afghanska folkets kamp för nationellt oberoende.
- att Sovjet måste lämna Afghanistan.
- att informera den svenska allmänheten, massmedia, opinionsbildare m fl om förhållandena i Afghanistan under Sovjets ockupation samt sprida kunskap om landet och folket, dess seder, traditioner och religion för att det svenska folket skall få fördjupad kunskap om landet.
- att verka för hjälp till de flyktingar som samlats i Pakistan och nu lever under miserabla förhållanden.

Kommittén är fristående från politiska och religiösa organisationer såväl i Sverige som i andra länder.

Afghanistankommittén har förutom demonstrationen anordnat ett utåtriktat möte med inbjudna föredragshållare. Vi planerar närmast att försöka anordna en insamling, att ge ut en broschyr samt att lite senare anordna en konferens om Afghanistan.

Den som är intresserad av Afghanistankommitténs arbete eller vill ha fler upplysningar kan kontakta:

Sisela Björnsson
Tobaksspinnargatan 5
117 36 Stockholm
Tel: 08/84 44 06

Duran, Ragip & Sürmeli, İlhan:
Afghanistan - ryssarnas Vietnam
(Oktober 1980, översättning Yavuz
Cekirge, ca 40:-).

Blomqvist, Håkan: Vad händer i
Afghanistan? (Röda Rummet 1980,
ca 7:-).

Afghanistan var en gång något mycket fjärran för oss svenskar. Bara Jan Myrdal och några andra äventyrliga individer skrev om det. Sedan juldagarna i fjol hör vi desto mer om detta märkliga land, beläget upp mot »världens tak». Men får vi verkligen veta något om Afghanistan? Dagspressens spekulativa rapporter från världspolitikens kriscentrum borde balanseras av mer utförliga redovisningar. Där är det - vad som än sagts om saken - vänstern som tagit fatt, och där visar sig på gott och ont de välkända motsättningarna.

Vi vet ju var skyttegravarna går inom den svenska vänstern, men var går frontlinjerna i det avlägsna Afghanistan? Några nyutkomna skrifter kan få en att fundera över den saken. SKP:s förlag Oktober har just givit ut en bok med den inte helt oskuldsfulla titeln »Afghanistan - ryssarnas Vietnam», utan frågetecken. Den är typisk för den allians - ohelig om man så vill - som SKP och de olika Afghanistan-kommittéerna försöker stampa ihop.

Bokens vagt marxistiska förord är undertecknat av en medlem av afghansk exilorganisation, »Federationen av afghanska studenter i utlandet». Det fördömer den sk »nya tsarernas» hegemonipolitik. Men bokens huvudavsnitt har egentligen en annan politisk tendens. Det är en översättning av en serie reportage som två turkiska journalister, **Ragip Duran** och **İlhan Sürmeli**, gjorde i Kabul och hos den muslimska gerillan hösten 1979.

Deras reportage är skäligen tafatta och saknar varje ansats till social analys. De politiska sympatierna tycks tillfalla den islamska fundamentalismen. Här beskrivs intensivt ryss-hat, Kabul-regimens omåttliga grymhet och motståndskämparnas lika omåttliga hjältemod. Genom den röriga framställningen, som förvirras ytterligare av att flertalet namn vanställts till nära nog oigenkännlighet vid försvenskningen från turkiskan, lyser ändå en del av ögonblicksbilderna från kampen i bergen genom sin självupplevda påtaglighet.

Det hängivna synsättet förhindrar tyvärr varje försök till kritisk värdering av den muslimska gerillans verkliga situation. Gerillagruppernas förmåga till samarbete och taktisk samverkan kommer att sättas på hårda prov under de kommande månaderna, då snön smälter och bergspassen blir framkomliga för Kabul-regimens motoriserade förband. Ett reportage av den engelske TV-reportern Nick Downie, som också visats i svensk TV, gjordes ungefär samtidigt med turkarnas besök, dvs före den sovjetiska interventionen. Det ger en helt annan bild av gerillastridernas verklighet. Splittring, rivalitet och

Få ljuspunkter i Afghanistan- litteraturen

oförmåga till samlad aktion, både från ledarnas och de kämpande stamgruppernas sida, tycktes omöjliggöra en framgångsrik kamp. Tyvärr är de turkiska journalisternas beskrivning så i grunden onyanserad att man inte vågar använda den för en korrigerad av Nick Downies reportage.

Som ett anslutande tillägg till boken »Afghanistan - ryssarnas Vietnam» omtrycks en artikel som författaren och Afghanistan-kännaren **Tomas Löfström** skrivit för tidskriften »Marxistiskt Forum». Det är en solid, historiskt anlagd analys av Afghanistans förhållande till Ryssland-Sovjetunionen som går tillbaka ända till statens uppkomst år 1747 men lägger huvudvikten vid den senaste utvecklingen. »**Vetekornet och kvarnstenen**» kallar han den - med en förklarad hänvisning till den historiska situation där vetekornet Afghanistan tänktes ligga mellan två kvarnstenar: de ryska och brittiska imperierna. När Myrdal skrev om Afghanistan för 20 år sedan såg han bara den andra kvarnstenen, den brittiska.

○ I byn Darra i ett stamområde sitter ett par hundra hantverkare och tillverkar moderna vapen. Efter den sovjetiska inmarschen i Afghanistan blomstrar kommersen.

carl-johan charpentier

(Ur Riksradios OBS Kultur-
kvarten den 23 april 1980)

— Rune Romhed

1969-70 arbetade sociologerna Göran Djurfeldt och Staffan Lindberg för den svensk-danska välgörenhetsorganisationen Svalorna i Thaiyurs kommun (panchayat), som ligger ca 35 km söder om Madras i den indiska delstaten Tamil Nadu. Uppgiften bestod i att göra en fältstudie av kommunens »utvecklingsproblem», så att Svalorna skulle kunna förbättra planeringen av sitt arbete där.

Men forskningsrapporten blev en obehaglig överraskning för de idealistiska »svalorna»; deras sjukvårdsverksamhet visade sig vara ett både dyrt och ineffektivt vapen mot de vanligaste sjukdomarna i kommunen. Bakgrunden till detta och mycket mer redovisades i två uppmärksammade avhandlingar: »Behind Poverty: The Social Formation in a Tamil Village» och »Pills Against Poverty: A Study of the Introduction of Western Medicine in a Tamil Village» (Lund: Studentlitteratur; London: Curzon Press 1975). Gunnar Sandin har nu översatt den senare till svenska och gett den en mer adekvat titel: »Medicin mot fattigdom - sjukdom och sjukvård i en indisk by» (Zenit Samhällsstudier, 272 s, ca 60 kr).

Författarparet syftar i denna bok till att »avslöja och angripa den hälsovårdsideologi som är förhärskande bland dem som utformar politiken i Indien och många andra länder». Därtill har man gjort en kritisk fallstudie av familjeplaneringen i Thaiyur, vilken grundas på den ny-malthusianska ideologin om befolkningskontroll.

Den indiska landsbygdssjukvården är idag uppbyggd kring »hälsovårdscentraler» (Primary Health Centres) för ca 70.000 invånare. Läkar-tätheten har stadigt ökat allt sedan självständigheten och närmar sig WHO-normen om en läkare på 3.500 invånare. Denna framgång, som redovisas i officiell statistik, är dock vilseledande: 80% av läkarna arbetar i städerna där endast 20% av befolkningen bor. Dessutom är flertalet läkare verksamma som privatpraktiker, och de betjänar främst den mest välnärda delen av befolkningen.

Mer sjukvårdspersonal och mera piller kan dock inte förbättra folkflertalets hälsa så länge fattigdomen ständigt ökar. 1968/69 levde 54% av Indiens befolkning under »fattigdomsstrecket» (15 rupees i månaden i 1960/61 års priser); motsvarande siffra var 1947 35%. Folk åter mindre, har färre kläder och sämre bostäder samt lever i en alltmera förorenad miljö. Därigenom försvagas deras motståndskraft mot sjukdomsangrepp.

Friskt om fattigsjukdomar i Indien

Termen »tropiska sjukdomar» är egentligen vilseledande när man talar om de sjukdomar som hårdast drabbar befolkningen i Indien: febersjukdomar, inälvsinfektioner, stelkramp, kolera, tuberkulos, difteri etc. Författarna föredrar istället begreppet »fattigsjukdomar», eftersom de snarare är primärt betingade av sociala och ekonomiska än klimatiska förhållanden i tropikerna. Man framhåller vidare att dessa sjukdomar blivit endemiska eller epidemiska inom stora områden till följd av kolonialismen och de ekologiska »rubbingar» som indirekt åstadkommit genom denna process. Där om har givetvis inte kolonialherrarna varit medvetna. Utrustade med en teknologiskt sofistikerad och dyrbar medicinsk utrustning har de västerländska medicinmännen exporterats till hedningarna för att bota deras krämpor. Hälsovårdsproblemen har uteslutande tacklats som biologiskt-tekniska fenomen, inte som politiska och ekonomiska.

Vad finner man då, när man utifrån detta perspektiv på sjukdomspanoramat gör en djupdykning i Thaiyurs kommun? — Där finns mångdubbelt mer av »västerländsk» eller »allopatisk» (av en indisk-engelsk term av grekiskt ursprung, som betyder »utländsk» och används för att beteckna det västerländska medicinska systemet) sjukvård än på många andra håll i Indien. Därtill ett omfattande alternativt vårdutbud; alltifrån gudadansare, exorcister, astrologer etc till sofistikerad inhemsk medicin med rötter i urgamal Ayurveda-viddom. Detta inhemsk system sköter en stor del av den medicinska vården, trots att det praktiskt taget inte får något offentligt stöd. Författarna finner att det utvecklats en stabil arbetsdelning mellan de båda konkurrerande vårdsystemen. Det officiella systemet har fått ta hand om de sjukdomar som det andra inte alls klarar av.

Där finns också en stark och ofta välgrundad misstro mot de »allopatiska» sjukvårdarna, som av befolkningen upplevs som »affärssinnade», »känslomässigt neutrala», »främmande» etc.

Djurfeldt, Göran & Lindberg, Staffan: Medicin mot fattigdom - sjukdom och sjukvård i en indisk by (Zenit Samhällsstudier 1980, översättning Gunnar Sandin, ca 60:-).

Med boken ord: »De allopatiska läkarna visar sällan något intresse för patientens familj eller patienten som person. (--) En följd av denna negligering kan vara att läkarnas föreskrifter inte följs, därför att släktingarna inte är övertygade om deras effektivitet.» Med den arbetsdelning som upprättats botar de båda systemen procentuellt sett ungefär lika många av sina respektive patienter. Det inhemska religiöst-medicinska systemet tycks t o m vara ännu effektivare.

Där finns vidare en välgrundad misstro mot den födelsekontroll som man mer eller mindre försöker tvinga på befolkningen, efter i synnerhet amerikanska påtryckningar. Myten om att de indiska kvinnorna förökar sig likt »Egyptens gräshoppor» avslöjar författarna effektivt genom en demografisk analys, som bl a visar att det genomsnittliga uppehållet mellan varje graviditet är 5-6 år - det vill säga långt under kvinnans reproduktionsförmåga. De indiska kvinnorna tillämpar således redan en slags »familjeplaneringsmetod», framför allt genom förlängd amning och aborter.

Därtill vederlägger författarna tesen om att fattigdomen skulle bero på höga födelsetal: familjestorleken och födelsetalen tycks tvärtom - liksom i det förrevolutionära Ryssland och Kina eller i medeltidens England - öka med stigande välstånd. När dessutom barnadödligheten är hög (ca 30%) och indiska föräldrar för sin trygghet är hänvisade till överlevande söner på ålderdomen, gör de rätt i att ignorera regeringens och dess utländska rådgivares propaganda för småfamiljer.

De västerländska folken befriades från fattigdomspanoramat mer som en följd av ökat välstånd än genom läkarvetenskapens framsteg. Inte heller det alltmer fattiga, skuldsatta och exploaterade lantarbetarproletariatet i Thaiyur kan förbättra sin hälsa genom mer »allopatiska» läkemedel. De måste, med författarnas ord: »förbättra sin ekonomiska lott, vilket de endast kan göra genom att göra sig kvitt det parasitära system som nu förtrycker dem.»

För den uppgiften kan de inte påräkna någon effektiv hjälp från alla västerländska och amerikanska välgörenhetsällskap. Tvärtom!... Desto värdefullare är de vetenskapliga bidragen till förståelsen av de förtryckande strukturer, som skapar och upprätthåller fattigdomen, men som kan förändras genom det indiska proletariets samfälliga praxis. Ett värdefullt bidrag till denna förståelse ger tveklöst denna bok. ■

Glättad bild av Indien

Sommerfelt, Aimée: Vägen till Agra (Litteraturfrämjandet 1980, ca 7:-).

Vägen till Agra heter en av böckerna i Litteraturfrämjandets nya billighetsserie »En bok för alla ungdomar». Den är skriven av den norska författarinnan Aimée Sommerfelt och han enligt baksidestexten givits ut i tjugo olika länder. När den är skriven får vi däremot ingen uppgift om.

Vägen till Agra handlar om trettonårige Lalu och hans lillasyster Maya. Maya håller på att bli blind, och för att hitta en läkare som kan bota sjukdomen tar Lalu henne med sig på en 500 km lång vandring till Agra. På vägen dit träffar de en mängd människor, men också sjakaler och giftiga ormar. Miljöskildringen är levande och innehåller många detaljer som tyder på att författaren känner Indien ganska väl. Människorna och deras relationer skildras däremot på ett sätt som snarast döljer de verkliga motsättningarna i det indiska samhället.

Speciellt tydligt märks detta i kapitlet »De små vävarna», där småbarn som väver brokad är glada och stolta över sitt arbete, övervakas av vänliga och förstående fäder eller morfäder och har frihet att lämna arbetet när de vill. Jämför den idyllen med Lasse och Lisa Bergs och Stig T Karlssons skildringar av barnarbetets hårda verklighet. Deras fina bilderbok Varför jobbar Chand? är tyvärr slut på förlaget, men i Tredje världen, ett tvärsnitt (Gidlunds 1977) finns ett kapitel om de små glasbruksarbetarna i Ferozabad.

När Lalu och Maya äntligen når fram till Agra tas de omhand av en grupp WHO- och Unicef-arbetare, och Vägen till Agra slutar, på ett mycket lösycktt sätt, med att författaren genom biståndsarbetarna uttrycker sin stora tilltro till dessa organisationer och till den (första?) indiska femårsplanen.

Trots många fint berättade situationer och träffande miljöskildringar ger Vägen till Agra alltså en ganska glättad bild av Indien och alltför lättvindiga lösningar på de enorma problem som antyds i boken. □

— Karin Fridell

På flykt genom Asien

Wigardt, Christian: Möten i Asien. Ur en ung luffares dagbok (Prisma 1980, ca 80:-).

Boken, Möten i Asien, är baserad på dagboksanteckningar som Wigardt gjorde under en tio månader lång sk budgetresa i Asien 1977-78. Under dessa tio månader besöktes 20 olika länder.

Resan börjar med Transsibiriska järnvägen genom Ryssland till Japan. Därifrån går det vidare till Sydkorea, Taiwan, Hong-Kong, Macao, Thailand, Burma, Thailand igen, Malaysia, Singapore, Indien, Sri Lanka, Nepal, Pakistan, Afghanistan, Iran, Turkiet, Grekland, Italien, Tyskland och åter till Sverige.

Det är många länder författaren besöker på en så kort tid, därför ger bokens innehåll inte någon djupare beskrivning av de olika länderna utan mera »ögonblicksskildringar». Wigardt använder ett klart språk och har lätt för att återge och uttrycka sina upplevelser.

Wigardt verkar vara på flykt och flackar omkring utan något egentligt mål i livet eller på sin resa. Lite av »jag vet bäst»-mentaliteten finns hos honom i hans relationer till de människor och system han möter. Kanske beror detta på att han inte ger sig tid till att försöka förstå kultur, levnadsmönster och samhällssystem i de länder han färdas genom.

Detta tar sig också uttryck i hans sätt att resonera om lokalbefolkningens inställning till honom som budgetresenär, vilket Wigardt tycker bör vara annorlunda än till en vanlig turist (»dollarturist»). Wigardt anser inte att lokalbefolkningen har rätt att tjäna lite extra på honom. Här tycker vi att han motsäger sig själv, då han i början av boken berättar om hur han tar sin del av svarta pengar från suspekta inkomster i Sverige. Vad är skillnaden? □

— Yvonne Dahlin
— Peter Larne

Archana Guha,

lärarinnan från Calcutta som torterades och lemlästades av polisen under Kongress-partiets skräckvälde i Västbengalen har vi berättat om i tidigare nummer av Sydasiabulletinen (3/77). Nu läser vi i Ec. & Pol. Weekly att hovrätten i Calcutta inte vill ta sig an hennes fall och att man hänvisat det till en lägre rätt. Det är nu tre år sen hon förde sin sak inför domstol.

Rättvisan mal alltså långsamt i det marxistregerade Västbengalen. Men andra agerar snabbare: Amnesty International t ex, som har hjälpt Archana Guha att få läkarbehandling i Danmark. Hon är bl a förlamad från midjan och neråt efter den sadistiska behandlingen på Lalbazars polisstation.

Sanjay Gandhi

behövde däremot aldrig oroa sig för rättvisan, trots att han dömdes flera gånger. Han ansåg sig stå över lagen, vilket också kom att kosta honom livet.

Sanjay var inte utbildad på det flygplan som han kraschade med, han hade inte på sig gällande flygutrustning, hans likaså dödade flygkamrat hade inte utbildning och den loopingflygning över bostadsområden som föregick olyckan var inte tillåten.

Och planerna på att låta en undersökningskommission göra en utredning efter kraschen har redan skrinlagts. I stället pekar alltför tecken på att Sanjays bror Rajiv kommer att gå in i politiken. Dynastin verkar kunna räddas.

Diego Garcia

har vi också berättat utförligt om i tidigare nummer av Sydasiabulletinen (1/78). Det är önmitt i Indiska Oceanen där engelsmännen efter att ha tvångsflyttat befolkningen låtit USA bygga en militärbas.

Ett användningsområde för basen har nu klarnat. Den ska fungera som upplagringsplats för den tunga utrustning och de förråd som behövs för den specialstyrka som USA tänker sätta in i Västasien när oljeintressena hotas. Styrkan tränas nu i ökenkrig i Californien, och den kommer senare att placeras så nära Västasien som möjligt. Oman, Mombasa och Berbera har nämnts som lämpliga ställen. ■

— Stig Toft Madsen

Arbetsgrupp mot indiska våldet

International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA) är ett internationellt arbetsforum som söker hjälpa utvecklingsländer att sprida information om övergrepp mot infödda och att ge dem stöd i deras motstånd. Först och främst har IWGIA koncentrerat sig på problemet med det kulturella, ekonomiska och fysiska tillintetgörandet av indianerna på den amerikanska kontinenten. Men dessutom har man samlat dokument från andra länder, däribland Indien.

I IWGIA:s dokument nummer 36 skriver Berreman om den ekologiska ödeläggelsen av Himalaya, om hur grunden för bergsfolkens existens rycks undan. De stamfolk som bor i Himachal Pradesh, i »Uttarkhand» i norra Uttar Pradesh och i Nepal lider inte bara av att de blir fräntagna sin jord (som exemplet från nordöstra Indien berättar om i Sydasiabulletinen nr 2/80), utan också av rovdrift på skogen (se om Chipko-rörelsen i Sydasiabulletinen nr 4/79), av miljöförstörande gruvdrift och av vattenkraftsanläggningar som ofta orsakar omfattande jorderosion.

I takt med att dessa områden får nya kommunikationer så tillkommer dessutom en ström av indiska och utländska pilgrim-

mer, turister och icke att förglömma, bergsbestigare. I Nepal, i stigande grad i norra Uttar Pradesh och snart också i stor utsträckning i Ladakh har bergsbestigare och andra våghalsar skapat en ny form av »höjdimperialism», något som inte är helt okänt vad det gäller Kungleden i norra Sverige.

De ekologiska verkningarna av Himalayas erövring är inte okända för den indiska regeringen eftersom dessa verkningar drabbar stora delar av Gangesslätten.

I sitt senaste dokument (nummer 41) har IWGIA tagit upp problemen för stamfolken (»adivasis») i södra Bihar. Dessa stammar (santal, munda, oraon, ho m fl) lever i ett område där det finns storskalig gruvdrift. Många av dem arbetar i gruvorna eller i den tillhörande tunga industrin som breder ut sig över deras landområden. Även om stammarna är splittrade - bl a genom såväl kristen som hinduisk mission - så har de i årtionden kämpat för att få behålla sin jord och för att få inflytande i de stora industrierna som alla leds av folk »utifrån».

IWGIA:s adress är Fiolstraede 10, 1171 Köpenhamn K.

Viktig indisk kvinnotidskrift

På den alternativa kvinnokonferensen i Köpenhamn fanns det en representant för en indisk tidskrift om kvinnor och samhälle. Den heter **Manushi** och ges ut i New Delhi både på engelska och på hindi.

På bara ett par år har **Manushi** inte bara skaffat sig kontakter i Indien utan också utomlands så att man nu kan täcka den aktuella utvecklingen. **Manushi** går särskilt in för en analys av den arbetsmässiga, den ekonomiska och den sexuella utpressningen mot kvinnorna.

Den ekonomiska utpressningen visar sig bl a i allt högre krav på hemgift före, under och särskilt efter giftermålen. Denna utpressning slutar då och då med s k »Dowry deaths», dvs att nygifta kvinnor inför sina mäns eller deras familjers press drivs att begå självmord eller mördas. Fenomenet är också utbredd i finare kretsar: två filmstjärnor i Tamil Nadu dog nyligen under nästan identiska omständigheter som tydde på utpressning.

I arbetet finns utpressningen både hemma och på arbetsplatserna (t ex i gru-

vorna) där kvinnorna får sämre lön för samma eller hårdare arbete än det männen utför.

På det sexuella planet är det särskilt våldtäkterna som kommit i sökarkluset. De flesta våldtäktsbrott anmäls antagligen inte. Men när de sker mer öppet får vi höra talas om det, som t ex i samband med lynchning av harijans, när religiösa fraktioner drabbar samman eller när polismän är de skyldiga, något som hänt ett flertal gånger på sistone.

I Baghpat (Uttar Pradesh) sköt polisen i juni ihjäl tre män och förde den enes hustu naken genom stan för att därefter våldta henne på polisstationen. Poliserna nekar och hävdar att de tre männen var rövare (dacoits) och att det var en folkmassa som överföll kvinnan.

Händelsen i Baghpat har fått politikerna i New Delhi att drabba samman om vem som är den främste försvararen av kvinnans okränkbarhet i landet. Problemet har förvandlats till partipolitik, men att polisen utnyttjar sin maktposition sexuellt är ett

Sydasiensforskare möttes i Helsingfors

Även om händelser i Sydasiens allmänt sett blir dåligt och ofullständigt behandlade i den skandinaviska offentligheten så finns det faktiskt ganska många människor här som yrkesmässigt tar sig an området. Omkring 200 skandinaviska sydasienforskare möttes således i Helsingfors den 10:e till 12:e juni i år.

På ett sätt bekräftar ämnena på denna konferens det intryck som många har av sydasienforskare: huvudvikten låg på filologiska, filosofiska och dedicerat missioninriktade. Men bara det att forskare från vitt skilda discipliner trots allt mötte upp för första gången antyder att de när en önskan att kommunicera på en bredare grund - åtminstone inbördes.

Huruvida denna konferens kommer att bilda grund för framtida mer aktuella och ämnesinriktade seminarier får tiden visa.

Det finns ju redan en organisation som samlar de skandinaviska resurserna vad det gäller Sydasiens, nämligen **Centralinstitutet för Nordisk Asienforskning, Kejsergade 2 i Köpenhamn (CINA)**. Det är möjligt att detta institut, vars största tillgång för ögonblicket är dess bibliotek, också i framtiden kommer att kunna samordna den nordiska asienforskningen.

CINA har nyligen gett ut en förteckning (A Directory of Scandinavian Scholars in Asian Studies), sammanställd av **Leena Höskuldsson**, där man hittar namn och adress på asienforskare och de ämnen de är intresserade i.

strukturellt problem som inte bara har att göra med vem som har makten i New Delhi. Det är också en fråga om hur själva sambandet ser ut mellan statsmakt (som i det här fallet) och sexuell makt.

Genom sina kontakter med kvinnogrupper över stora delar av Indien och genom kontakter högt upp i makthierarkin har **Manushi** kunnat kombinera en uppsökande journalistik med en grundlig analys. Därigenom har man kunnat öka medvetenheten hos många, inte minst i de ämnen som nämnts ovan.

Manushi
C 1/202 Lajpat Nagar
New Delhi 110024

Bo Gunnarsson svarar Peter Hegardt

Så har då Sida:s pampar motvilligt och i all tysthet dragit sig ur det kontroversiella IPP II sedan sakkunniga med professor Lars Engström i spetsen totalt dömt ut det Världsbanken-dominerade projektet. Med all den personliga prestige och karriärer som vissa personer inom Sida pumpat in i projektet så är det naturligt att bitterheten över bakslaget kommer att ligga i luften länge till.

Peter Hegardts genmäle på min artikel i Sydasiabulletinen nr 1/1980 handlar om de förföljda byråcheferna och den förfördelade oskulden /honom själv/. Anders Forsse et consortes har odemokratiskt valt tystnaden som sitt vapen gentemot den kritik och de frågor som jag fört fram i olika media.

Peter Hegardt kastar sig in i leken just för att rubriken »Indien kastrerar, Sida betalar» är så

rande rapporter inte besökte något av IPP I-distriktet under undantagstillståndet så är det PERSONANGREPP.

När jag ifrågasätter om inte herrarna Traneus, Hegardt och Döös »varit försumlige på gränsen till tjänstefel» om de var ovetande om Rankhedi-massakern fram till den 8 november 1979 (då jag skrev om den i DN) så är det PERSONANGREPP.

Peter Hegardt menar att anfall är bästa för-svar. »I min artikel staplas nya utfall», skriver han. »De (Sida-tjänstemännen) är oemottagliga för fakta, de bekämpar forskare och medarbetare som har andra åsikter, de klubbar ned opinionsbildare, de hemlighåller besvärande fakta...»

Just så skrev jag. Och så är det. Allt före-kommer och Peter Hegardt vet väl om det av egen erfarenhet. Han har svartlistat forskare

gardt är inte klok om han hävdar att Sida inget visste pga censuren. Jag vet från samtal med bk-anställda att de var hyggligt informerade.

Över till »diskussionspromemorian». Denna Peter Hegardts märklige skapelse som tog mig två år att få tag i (duplicerad för begränsad cirkulation i ca tio ex) vore verkligen värd att återges ord för ord. Det var mitt önskemål och att så inte skedde beror på redaktionen. Hur som haver, det som försvann (utan min vetskap) - skä-len mot svenskt bistånd i händelse av tvångslagar - var dock tämligen oväsentligt. Det sensationella var att Hegardt tog upp en tanke som alltid varit tabu och han avfärdade den inte som »otänkbar». Bara ett år tidigare (DN 5/10 1975) hade Ernst Michanek i en intervju helt förkastat tanken på svenskt bistånd till tvångsåtgärder.

Självklart fanns det ett syfte bakom skrivningen.

Familjeplaneringen i Indien - Sida:s Watergate!

uppenbart galen. Det är typiskt för den hätskhet som många Sida-byråkrater visat mot mig de senaste åren: De tar för givet att rubriken speglar min okunnighet och t o m på biståndskontoret i New Delhi användes redigerarens misstag för att misstänkliggöra mig och ifrågasätta annat jag skrivit.

Det är en illvilja som löper som en röd tråd genom hela IPP II-affären. När det pompösa fp-etablissemang (fp står för familjeplanering, red:s anm) på Birger Jarlsgatan synas i sömmarna så får en del tydligen spader.

Påstådd okunnighet och brist på information är en angreppsvinkel. I nästa fas talar man upp-rört om »personangrepp», tydligen i syfte att få läsaren att tro att kritiken motiveras av »personliga skäl». Det är ett fult grepp, herrarna Forsse (DN 9/4 1980) och Hegardt m fl.

När Carl Wahren, fd chef för Sida:s hälso-byrå, i augusti 1974 förnekar att han talat för tvångsåtgärder likt kemikalier i dricksvattnet så sa han så här: — Jag har bara refererat ton-gångar som flyter runt i debatten men jag har inte själv tagit ställning.

När jag återger detta i en artikel så blir det PERSONANGREPP.

När jag citerar ur Peter Hegardts »diskussionspromemoria» så är det PERSONANGREPP.

När jag avslöjar att Jarl Traneus, fd chef för biståndskontoret (bk) i New Delhi, trots alarme-

(och uttalat hot mot en annan), han har sökt misskreditera mig på DN och stämplat mig som »familjeplaneringsmotståndare» och han har hemlighållit mycket viktiga fakta i Depo Provera-affären (se Arbetaren nr 46/79 och 1/80).

Däremot ljuger Peter Hegardt då han uppger att jag skrivit att »Sida-tjänstemännen gillade övergreppen under undantagstillståndet». Vad jag sagt är att man på bk i New Delhi och Sida i Stockholm mycket väl visste vad som skedde men att man valde passivitet. Våldet och övergreppen var kända redan i mars-maj 1976 då man i vissa delstater sökte införa lagar om tvångsåtgärder som absolut borde fått Sida-direktörerna att reagera.

När man som Peter Hegardt måste försvara sig med citat ur Ulf Nilsons artiklar i Expressen så är man verkligen illa ställd. Denna världskorrespondent är förvisso inget sanningsvittne. När han skriver att »regeringsbeslut bundit journalister till de stora städerna» så är det ett rent påhitt. Och Peter Hegardt vet det men rider på lögnen eftersom han grovt underskattar Sydasiabulletinens läsare.

Tidningarna var censurerade. Men det hindrade inte information om vad som försiggick. Varje ministerium och delstat red på propagan-dan för att skaffa sig en plats i solen. Prestationskrav och resultat av »drives» offentliggjordes i de mest fantastiska notiser och Peter He-

Fp-biståndet är ett Sida:s Watergate. Alltför många i huset har gjort karriär genom fp och verksamheten har expanderat fullkomligt okontrollerbart. Ingen vill säga av den gren som man själv sitter på och inom etablissemang har skapats »vested interests» för fortsatt fp-bistånd. Många lustiga och makabra avslöjanden återstår.

Det är avslöjande att Peter Hegardt - liksom tidigare Anders Forsse och Sten Olof Döös m fl - helt undviker att svara på den allvarligaste frågan som jag ställde i min artikel: Vem hemlighöll Rankhedi-massakern i mer än tre år? Var det världsbanken eller var det Sida? Om det var banken så vet naturligtvis Forsse om det. Då är det anmärkningsvärt att han ändå lutar på banken till den grad att han slagits mot en stark opinion för fortsatt samarbete på befolkningsområdet i Indien.

Vad Sida än säger så visste bankens folk (mr Laurenti) om massakern redan kring den 8 september, dvs tio dagar efteråt.

Peter Hegardt själv förde opinionen bakom ljuset i Depo Provera-affären där han underlåtit att offentliggöra de värsta riskerna, detta att ammande spädbarn laddas upp med stora mängder könshormon då deras mödrar injicerats med anti-fertilitetsdrogen.

— Bo Gunnarsson